Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 16 июль 1968 йил, сешанба ◆ № 164 (14.026). ◆ Баҳоси 2 тийин.

ВИЗИТ ТУГАЛЛАНДИ

А. Н. КОСИГИН МОСКВАГА ҚАЙТИБ КЕЛДИ

СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин Швецияга қилган расмий визитини тугаллаб, Москвага қайтиб келди.

А. Н. Косигинга ҳамроҳ бўлиб борган Озарбайжон ССР Министрлар Советининг Раиси Э. Н. Алихонов, Туркманистон ССР Министрлар Советининг Раиси М. Ғафуров, СССР Ташқи ишлар министрининг биринчи ўринбосари В. В. Кузнецов ва бошқалар ҳам Москвага қайтиб келдилар. (ТАСС).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ВАРШАВАГА ЖЎНАБ КЕТДИ

Совет Иттифоқи делегацияси социалистик мамлакатлар раҳбарларининг учрашувида қатнашмоқ учун 12 июлда Москвадан Варшавага жўнаб кетди. Делегация составн КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев (делегация бошлиғи), КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. Е. Шелест, КПСС Марказий Комитетининг секретари К. Ф. Катушевлардан иборат.

Совет Иттифоқи делегацияси 13 июлда Варшавага келди.

(ТАСС).

Сўз — тажрибакорларга

ҲОСИЛ НИШОНАСИ

Совхоз коллективининг бу йилги марраси ҳар йилдагидан ҳам улкан. Масалан, бизнинг бўлим ишчилари беш йилликнинг учинчи йилида 732 гектар майдоннинг ҳар гектаридан планда кўзда тутилганидан 5.5 центнердан ортиқ хирмон кўтаришга сўз беришган. Гарчи, баҳорда чигитни қайта-қайта экишга тўғри келган, ҳаво паст келиб, ғўзанинг ўсишини кечиктирган бўлса ҳам ваъдасига вафодор коллективимиз ўз аҳдидан қайтгани йўқ. Азамат, уддабурон ишчиларимиз тер тўкиб меҳнат қилиш, агротехника тадбирларини изчил амалга ошириш, экин қатор ораларини юмшатишни, озиқлантиришни, суғоришни юқори сифатли ўтказиш йўли билан кечикишнинг ўрнини қоплашяпти. Ғўзаларимиз ўтган йилдагидан бир ҳафта кейин гулга кирди. Ниҳолларнинг ривожланишидаги орқада қолишнинг ўрнини шу ойда қоплаш учун ҳамма ғайратига-ғайрат қўшиб ишлаяпти. Хўжалигимиз коллективи июлни ҳосил тўплаш ойи деб эълон қилди. Дала ишлари шунга мувофиқ олиб бориляпти.

Ҳозир совхозимизда ғўза учинчи марта комплекс парвариш қилинмоқда. Экин қатор ораларини учинчи марта юмшатишнинг ўзига хос усули бор. Чунки бу даврда ғўза қийғос гулга киради, олди ғўзалар кўсаклай бошлайди, ҳаво ҳарорати анча кўтарилади. Агар экин қатор оралари оби-тобида юмшатилмаса, эҳтиёт бўлиб, культивация қилинмаса, ҳосилнинг кўплаб тўкилиб кетиши, кўсакларнинг очилиши орқага сурилиши мумкин. Совхозимизнинг ишчилари буни жуда яхши тушунишади. Шунинг учун ҳам улар культивацияни шу куннинг нозик талабларини тўла ҳисобга олганлари ҳолда ўтказишяпти.

Чунончи, бўлимимиз механизаторлари культиваторларнинг барча иш органларидан усталик билан фойдаланишяпти. Механизаторларимиз аввало тракторларни экинни учинчи бор парвариш қилишга мослаб қайта созлаганларида культиваторларни тўғри ўрнатишга, иш органларини жой-жойига қўйишга алоҳида эътибор беришди. Бунинг учун тракторлар бўлимимиз инженерларининг бевосита раҳбарлигида текис жойларда созланди. Созлаб бўлингач, чопиқ тракторлари анча жойгача юргизилиб, культиваторларнинг қандай тиркалганлиги кўздан кечирилди. Иш органларининг тўғри айланаётганлигига ишонч ҳосил қилинганидан кейингина агрегатлар пайкалларга киритилди.

Бу тадбир жуда яхши натижа беряпти. Панжалар тупроқни суряпти, паральниклар экин қатор ораларини нормал чуқурликда юмшатиб кетмоқда ҳамда суғориш эгатларини талаб қилинган чуқурликда ва баравар баландликда олмоқда. Ҳимоя зонаси 5-7 сантиметр, юмшатиш чуқурлиги 18-20 сантиметр, эгатларнинг кенглиги 42-45 сантиметр ўртасидадир. Тракторчиларимиз культивацияни шу тариқа юксак агротехника қоидаси асосида ўтказиш йўли билан ўсимлик тупларига соф ҳавонинг яхши киришига, намнинг узоқ сақланишига эришмоқдалар.

Хўжалигимизда, жумладан, бўлимимизда тракторлар техника кўригидан ўз вақтида ўтказиб турилади. Бундан ташқари, ҳар куни ишдан кейин культиваторларнинг иш органлари бирма-бир кўздан кечирилиб, қандай айланаётганлиги текшириб борилади. Бўшаб қолган болтлари маҳкамланади, ейила бошлаган эҳтиёт қисмлари алмаштирилади, чанглари артилади. Бу эса тракторларнинг далаларда тез-тез бузилиб, узоқ вақт бекор туриб қолмаслигида, техника қувватидан тўла фойдаланишда, механизаторларнинг кун сайин унумли ишлашларида катта аҳамиятга эга бўлмоқда. Оқибат-натижада ғўзани культивация қилиш юзасидан белгиланган кунлик график анча ошириб адо этиляпти. Тракторчиларимиздан А. Мирзараҳимов, В. Эркабоев, М. Аширматов ўртоқлар культивацияда айниқса юқори кўрсаткичларга эришмоқдалар.

Бизда экин қатор ораларини юмшатиш билан бир вақтнинг ўзида ғўза озиқлантириб кетиляпти. Шу мақсадда тракторларга ўғитлагичлар осиб ишлатилаётир. Ғўза тупларининг анча бақувват бўлиб қолганлиги, илдизларининг тобора пастга қараб кетаётганлиги эътиборга олиниб, маҳаллий ва минерал ўғит аралашмаси машиналарда 12-14 сантиметр чуқурликка ташлаб кетиляпти. Культивация вақтида ўғит тупроққа яхши аралашиб, ернинг кучига куч қўшмоқда.

Бизнинг шароитимизда ғўзани суғоришда алоҳида маҳорат талаб қилинади. Негаки, ерларимиз янги ўзлаштирилган бўлиб, ортиқча шўрлангандир, сизот сувлари ҳам анча юза жойлашган. Экин эҳтиёт бўлиб суғорилмаса, ер ости сувлари кўтарилиб, тупроқни яна захлатиб юбориши, зарарли тузлар ер юзасига чиқиб, ўсимликка катта зарар етказиши, бунинг натижасида ҳосил кескин камайиб кетиши мумкин. Шуни назарда тутиб, совхозимизда экинга сув тараш учун энг яхши, масъулиятни чуқур ҳис қиладиган сувчилар танлаб қўйилди.

Бўлимимизда ғўзани суғориш Сулаймон Ҳасанов, Насриддин Қодиров, Умрзоқ Ўрмонов, Умарали Ҳайдаров каби тажрибали сувчиларга топширилган. Сувчиларнинг ўз ишини яхши билишларидан қатъи назар, дастлабки суғоришга киришиш олдидан уларга сув тараш йўллари ўргатилди. Ҳозир ғўза шу асосда суғорилмоқда. Сув ўқариқлар орқали эгатларга жилдиратиб оқизиляпти. Эгатларнинг бошларида сув оз-оздан қўйилади, эгат ўрталарида бир оз кўпайтирилади, охирларида яна камайтирилади. Бу билан карталарнинг текис намланишига, сувнинг тупроққа чуқур сингишига, эгат пушталарига чиқиб кетмаслигига эришилмоқда.

Ҳаво ҳарорати кун сайин кўтариляпти. Одатда бундай пайтда сув кўплаб буғланади. Бунинг устига, у картадан бу картага ҳадеб ўтказилаверилса, сув ариқларда ортиқча оқиб ерга кўплаб сингади, натижада сув янада камайиб кетади. Бунинг олдини олиш ва бўлимимизга етиб келаётган сув билан кўпроқ майдондаги ғўзанинг суғорилишига эришиш учун зарур чоралар кўриляпти. Сув бригадаларга тақсимлаб берилган. Уларда пахта майдонлари бир неча участкага бўлинган. Биринчи навбатда сувга ташна бўла бошлаган майдондаги экин суғорилади. Кейин қўшни картадаги чанқаган ғўзаларга таралади.

Ғўзанинг чанқаган-чанқамаганлигини агрономлар аниқлаб беришяпти. Мироблар ва бригада бошлиқлари суғориш устидан қаттиқ назорат қилиб боришяпти. Сувдан шу тартибда фойдаланиш барча участкадаги ғўзанинг вақтида қондириб суғорилишига эришишда катта роль ўйнамоқда. Ҳа, буларнинг ҳаммаси, суғоришда ҳикмат кўп эканлигини исботлаб турибди.

Ўтган йили совхозимизда барча ҳосилнинг қарийб 70 проценти машиналарда йиғиб-териб олинди. Бу йил ундан ҳам кўпроқ майдондаги пахтани терим агрегатлари бункеридан тўкиш планлаштирилди. Бизнинг бўлимда «оқ олтин»нинг камида 80 процентини механизация воситасида йиғиштириб олишни кўзлаб иш қилинмоқда. Ҳосилни машиналарда териб олиш учун кузда унумдор ерлар, йирик карталар, текис далалар ажратилди. Шу кеча-кундузда бу майдонлардаги ғўза механизациялашган теримга мослаб парвариш қилинмоқда ва калта бўғин қилиб ўстирилмоқда.

Лекин ҳовлиқишга, хотиржамланишга ҳеч қандай асос йўқ. Чунки, мўл ҳосил учун курашда энг масъулиятли дамлар, долзарб кунлар энди бошланди. Дала ишларини шу мақсадга бўйсундирган, ҳар бир шонани гулга, гулни эса кўпроқ тўқ кўсакка айлантириб олган деҳқон ютади. Коллективимиз бунга эришиш учун ҳамма чораларни кўряпти.

Маълумки, ғўза ўсган ва ҳосили кўпайиб, тўлишган сари экин қатор ораларини юмшатиш, хусусан, суғориш эгатлари олиш мураккаблашади. Бўлимимиз ишчилари, шу кунларда ғўза парваришини навбатдаги ишларни осонлаштиришни кўзлаб ўтказишяпти. Бу йил бизда экин узунасига олти марта, кўндалангига 5 марта культивация қилинади. Ҳозир ҳар гектар ерда ўртача 90 минг туп ғўза бор. Бу туплар жуда қадрли. Бирор тупининг камайиб кетишига, культиватор тишларининг шикаст етказишига, ҳашарот нобуд қилишига мутлақо йўл қўйилмайди. Ғўзани чеканка қилиш энг қулай агротехника муддатларида ўтказилади. Бу — ғўзани ғовлаб кетишдан сақлайди, ҳосилнинг кўпайишига ёрдам беради.

Бўлимимиз «Янги Фарғона» деб аталади. Бунинг боиси бор. Бўлимимизда ишлаётган 142 ишчининг ҳаммаси зўр умид билан Фарғонадан Мирзачўл ерларига кўчиб келган азаматлардир. Улар янги ўзлаштирилган далаларда пахтадан мўл ҳосил етиштириш юзасидан олган юксак мажбуриятларини ҳар йили муваффақиятли бажариб, ишончни шараф билан оқлаб келишяпти. Мажбурият бу йил ҳам сўзсиз бажарилади. Ғўзанинг ҳозирги аҳволи, ҳосил нишоналари ана шундан далолат бериб турибди.

Ҳ. ТАНГРИБЕРДИЕВ,
Сирдарё областидаги Волков номли совхознинг «Янги Фарғона» бўлими бошқарувчиси.

Беш йиллик вахтасида

НАМАНГАН МАРРАСИ — 400 МИНГ ТОННА

НАМАНГАН («Совет Ўзбекистони» мухбири). Бугун область қишлоқ хўжалик ходимларининг 3 минг кишидан зиёд вакили Наманган районидаги «Ўзбекистон» колхозига тўпланиб, беш йилликнинг учинчи йилида Ватанга янада кўпроқ «оқ олтин» ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етказиб бериш тўғрисида маслаҳатлашиб олдилар. Меҳнаткашлар депутатлари область Советининг раиси ўртоқ Х. Холхонов пахта далаларида ғўза парваришининг бориши ҳақида доклад қилди. Музокараларда Чуст район партия комитетининг биринчи секретари М. Бобохонов, Поп районидаги Ленин номли колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Одилов, Янгиқўрғон районидаги «Ленинизм» колхозининг раиси Т. Жалолова, Задарё районидаги «Гулбоғ» совхозининг директори А. Ҳасанов, Учқўрғон районидаги Ленин номли совхоз бригада бошлиғи Алиев ўртоқлар қатнашдилар.

Кенгаш қатнашчилари бу йил она-Ватанга 400 минг тонна, яъни планда белгиланганидан 30 минг тонна кўп пахта сотиш тўғрисида оширилган мажбурият олдилар. Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ш. Р. Рашидов қатнашди ва нутқ сўзлади.

Кенгаш қатнашчилари область пахтакорларига қарата мурожаат қабул қилдилар.

Яна бир қулайлик

Андижонни Совет Иттифоқининг бошқа шаҳарлари билан боғловчи ҳаво йўллари ўн бир минг километр узайди. «ИЛ-18» ҳаво лайнери маҳаллий аэродромдан Москвага йўл олди. Андижоннинг аэролиниялари картасига бошқа янги маршрутлар ҳам киритилди. Андижон — Тошкент — Ленинград, Андижон — Минеральные воды — Симферополь ана шундай маршрутлар жумласидандир.

Аэропорт пассажирларга хизмат кўрсатиш учун яхши тайёргарлик кўрди. Ёзлик павильон, совғалар магазини қурилди, савдо палаткалари ускуналанди.

СССР МУДОФАА МИНИСТРИ А. А. ГРЕЧКО ЖАЗОИРГА ЖЎНАБ КЕТДИ

СССР Мудофаа министри, Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречко 15 июлда Москвадан Жазоирга жўнаб кетди. А. А. Гречко Жазоир Халқ Демократик Республикаси Революцион Кенгашининг Раиси, Министрлар Советининг Раиси, Миллий Мудофаа министри Хуари Бумидиннинг таклифига биноан Жазоирга сафар қилади.

(ТАСС).

РОБИ БОЛТАЕВ Бухоро районидаги «Бухоро» колхозининг уста сувчиларидан ҳисобланади. У кўп йиллардан буён сувчи бўлиб ишлаб, катта тажриба орттирди. Шунинг учун ҳам уни барча кишилар ўз ишининг устаси дейишади. Суратда: ўртоқ Р. Болтаев.

С. Безносов фотоси.

АНДИЖОН ПАХТАКОРЛАРИНИНГ КЕНГАШИ

КУЙГАНЁР («Совет Ўзбекистони» мухбири). Бу ерда область пахтакорларининг кенгаши бўлиб ўтди. Кенгаш қатнашчилари Андижон область ижроия комитетининг раиси П. Қаюмовнинг 1968 хўжалик йилининг биринчи ярим йили якунлари ва галдаги вазифалар тўғрисидаги докладини тингладилар ва кенг муҳокама қилдилар.

Доклад юзасидан қизғин музокаралар бошланди. Избоскан район партия комитетининг биринчи секретари Х. Қодиров, Хўжаобод районидаги «Совет Ўзбекистони» колхозининг раиси Қ. Султонов, Балиқчи районидаги Машраб номли колхознинг шоликорлик бригадаси бошлиғи А. Абдуллаев ва бошқа ўртоқлар ҳар бир туп кўчатни меҳр билан асраш, ундаги ҳосил тугунчаларини тўла сақлаб қолиш, шунингдек, шоли парваришини кучайтириш ҳақида қимматли фикрлар билдиришди.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлади.

Кенгаш қатнашчилари июль ва август ойларида ғўза парваришини кучайтириш юзасидан зарур тадбирлар белгиладилар.

А. ҚУРОНБОЕВ.

Социалистик мамлакатлар раҳбарларининг Варшавадаги учрашуви

ВАРШАВА, 14 июль. (ТАСС). Польша матбуот агентлиги қуйидаги хабарни эълон қилди.

Болгария Халқ Республикаси, Германия Демократик Республикаси ва Венгрия Халқ Республикасининг партия-ҳукумат делегациялари социалистик мамлакатлар раҳбарларининг учрашувида қатнашмоқ учун 14 июлда Варшавага келишди. Маълумки, Совет Иттифоқининг партия-ҳукумат делегацияси шанба куни келган эди.

Болгария Халқ Республикаси делегацияси составида қуйидагилар бор: Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Болгария Халқ Республикаси Министрлар Советининг Раиси Тодор Живков, Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, партия Марказий Комитетининг секретари Станко Тодоров, Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, партия Марказий Комитетининг секретари Борис Вельчев ва Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Пенчо Кубадинский.

Германия Демократик Республикаси делегациясининг составида қуйидагилар бор: Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Вальтер Ульбрихт, Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси Вилле Штоф, Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, партия Марказий Комитетининг секретари Герман Аксен.

Венгрия Халқ Республикаси делегацияси составида қуйидагилар бор: Венгрия Социалистик Ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Янош Кадар, Венгрия Социалистик Ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Венгрия Халқ Республикаси Революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг раиси Енё Фок.

Польша Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегациясининг составида қуйидагилар бор: Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Владислав Гомулка, Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Польша Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Мариан Спихальский, Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Польша Халқ Республикаси Министрлар Советининг Раиси Юзеф Циранкевич, Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, партия Марказий Комитетининг секретари Зенон Клишко.

Учрашув якшанба куни эрталаб барвақт бошланди.

ҲИНДИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ТОЖИКИСТОНДА

ДУШАНБА, 15 июль. (ТАСС). Совет Иттифоқи бўйлаб сафар қилаётган Ҳиндистон Президенти доктор Зокир Хусайн кеча Тожикистон пойтахтига келди.

ЎРИНЛИ ЭЪТИРОЗЛАР

МУСОБАҚА ШАРТЛАРИ ҚАНДАЙ БАЖАРИЛАЁТГАНЛИГИ ТЕКШИРИШДАН ЎТКАЗИЛМОҚДА

Яқинда Қашқадарё области пахтакорлари вакилларининг бир группаси Сурхондарё далаларига келишди. Қамаши район партия комитетининг секретари ўртоқ М. Пўлатов бошлиқ ўзаро текшириш группаси Денов райони хўжаликларини кўздан кечирди. Мусобақадошлар Собир Раҳимов номли колхозда пахтадан мўл ҳосил етиштириш учун жуда катта тадбирлар амалга оширилаётганлигидан хурсанд бўлишди. Ҳақиқатан ҳам бу хўжаликда ғўза парвариши ҳар қачонгидан кучайтириб юборилган. Ўз вақтида культивация қилинаётган, озиқлантириб суғорилаётган ғўзаларда ҳосил нишоналари кўп. Барча бригадаларда агротехника қоидаларига тўла риоя қилинмоқда. Далада ишловчилар учун қулай шароитлар муҳайё этилган.

8 «Март» колхозида ҳам ғўза парвариши кўнгилдагидек уюштирилган. Ҳар гектар майдондан 50 центнердан «оқ олтин» топширишга сўз берган ўртоқ Нормурод Аҳмедов бошлиқ бригада ғўзалари кўсаклай бошлаган. Мусобақадошлар баравж ўсаётган ғўзаларни кўриб жуда хурсанд бўлишди. Бригада тажрибасидан анча нарсани ўрганиб олишди.

Афсуски, «Октябрь 50 йиллиги», «Москва» ва бошқа бир қатор колхозларнинг кўпгина бригадаларида ғўза парвариши агротехникасида жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда. Собир Раҳимов номли колхознинг Чориев, Бойсариев ўртоқлар бошлиқ бригадаларида меҳнат интизоми бўшаштириб юборилган. Колхозчилар ишга кеч чиқиб, барвақт қайтишади. Натижада ғўза парвариши кўнгилдагидек эмас. Ўт босган ва чанқатиб қўйилган ғўзалар бор. Ўртоқ Н. Жумаев бошлиқ бригадада эса суғориш эгатлари тўғри олинмаганлигидан, ғўзалар маромида сувга қондирилмайди. Баъзи жойларда сув кўллаб қолган. Механизатор П. Ҳамроев культиваторнинг иш органларини нотўғри ўрнатган. Бунинг оқибатида бегона ўт таг-томири билан йўқотилмай қолаётир. Суғориш эгатлари ҳам саёз олинмоқда.

1700 гектар майдондан камида 6800 тонна пахта етиштириш мажбуриятини олган «Октябрь 50 йиллиги» колхозининг кўпчилик бригадаларида ҳам аҳвол яхши эмас. Ўртоқ И. Раҳимов бошлиқ бригадада ер суғорилгачидан кейин об-тобида культивация қилинмаганлиги натижасида тупроқ қотиб кетган. Пайкалнинг четидаги ниҳоллар нобуд қилинган. Ягана чала ўтказилган. Ҳозир ҳар бир уяда 7-8 туп ғўза борлиги аниқланди. Шунинг учун ҳам ниҳоллар яхши ривожланмаётир. Шу бригадада ғўзага жуда кўп миқдорда азот солингани учун ўсимлик ғовлаб кетган.

Денов районидаги айрим хўжаликларда суст ривожланаётган ғўзалар анча борлиги, кечикаётган ниҳолларни алоҳида парвариш қилиш зарурлиги, июль ойини зарбдор ой деб эълон қилиб, ҳар туп ғўзада кўпроқ ҳосил тўплаш кераклиги қашқадарёлик мусобақадошларнинг диққат-эътиборида бўлди. Мусобақадошлар ғўза парваришини жадаллаштириш юзасидан ўринли эътирозлар билдириш билан айни вақтда, қимматли маслаҳатлар ҳам беришди.

А. ХАЛИЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Т. ТУРДИЕВ,
Денов район «Ғалаба учун» газетасининг ходими.

ҲИНДИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ЎЗБЕКИСТОНГА КЕЛИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

ДОКТОР ЗОКИР ҲУСАЙН

Ҳиндистон президенти доктор Зокир Ҳусайн 1897 йил 8 февралда Ҳайдаробод шаҳрида (Андхра штати) туғилган. У, Ҳиндистон ва Германияда таълим олди. З. Ҳусайн 20-йилларда мустамлакачи ҳокимларга қаршилик кўрсатиш ҳаракатида актив қатнашди. Айни замонда З. Ҳусайн Ҳиндистонда илм-маърифатни ёйиш йўлида катта иш қилди. Ҳиндистон мустақил деб эълон қилинганидан кейин З. Ҳусайн маориф масалалари билан шуғулланишни давом эттирди ва хусусан ҳинд ёшлари ўртасида саводсизликни тугатиш проблемасига катта эътибор берди.

З. Ҳусайн 1952 йилда ва 1956 йилда Ҳиндистон парламенти юқори палатаси — Штатлар кенгашининг аъзоси қилиб тайинланди. З. Ҳусайн 1957 йилда Биҳар штатининг губернатори қилиб тайинланди. У, 1962 йил май ойида Ҳиндистон вице-президенти лавозимига сайлангунга қадар шу вазифада ишлади. Мамлакат конституциясига мувофиқ вице-президент айни вақтда Ҳиндистон парламенти юқори палатасининг раисидир.

З. Ҳусайн 1967 йил 9 майда Ҳиндистон президенти қилиб сайланди. У, Жавоҳарлал Неру сиёсий йўлининг тарафдоридир.

З. Ҳусайн — экономика, тарих ва маориф проблемаларига доир бир қанча илмий асарларнинг авторидир. З. Ҳусайнга Деҳли, Калькутта, Алигарх, Қоҳира ва Будапешт университетларининг доктори деган фахрий унвон берилди.

З. Ҳусайн 1965 ва 1967 йилларда бошқа мамлакатларга бора туриб, йўл-йўлакай Совет Иттифоқида бўлди. (ТАСС).

Партия турмуши

КОММУНИСТЛАР — ТАШАББУСКОРЛАР

Бағри кенг Бухоро воҳасида совет кишиларининг иродаси ва фидокорона меҳнати билан янги шаҳарлар, улкан саноат корхоналари қад кўтармоқда. Қудратли машина — механизмлар иморатлар, йирик иншоотлар тиклашни тезлаштиришда қурувчиларга жуда қўл келаётир. Натижада улар кунига ўрта ҳисобда 300 минг сўмдан ортиқроқ капитал маблағни ўзлаштиряптилар.

КПСС XXIII съезди ҳужжатларида қайд этилганидек, ҳамма ёқда жўшқин иш бораётганлигини, янги корхоналар, электр станциялар тикланаётганлигини, темир йўллар, пўлат қувурлар ётқизилаётганлигини, шинам уй-жойлар ва обод шаҳарлар барпо этилаётганлигини кўрасиз. Бу — қудратли Ватанимизга хос манзарадир! Бухоронинг қурилиш майдонларидаги яратувчилик, ижодий меҳнатни худди ана шунга қиёслаш мумкин. Дарвоқе, кўҳна воҳа ҳали ўз тарихида ҳеч қачон бунчалик катта кўламдаги қурилиш ишлари олиб борилганини кўрмаган.

Бу ишларнинг ҳаммасида коммунистлар карвонбоши, ташаббускор, ишчан ва ижодкорлик намуналарини кўрсатишяпти. Энг муҳими мураккаб қурилиш ишларини комплекс механизациялаш, меҳнатни илмий асосда уюштириш, материал ва маблағлардан тежаб-тергаб фойдаланиш — буларнинг ҳаммаси иншоотларни муддатидан илгари тиклашимизда, умуман, қурилиш соҳасида олға қараб силжишимизда муҳим роль ўйнамоқда.

Қурилиш объектларида коммунистларнинг авангардлик роли, ташкилотчилик қобилиятлари айниқса, яққол сезилиб турибди. Бунинг исботи учун қуйидаги мисолни келтириш мумкин. Бундан ўн йил муқаддам чўли Малик сийнасида Навоий шаҳрига пойдевор қўйилган кунлари у ерда коммунистлар сони бармоқ билан санарли эди. 1965 йилга келиб шаҳарда 44 та партия ташкилоти тузилди. Уларга жами 2400 коммунист уюшди. Ҳозирги кунда Навоий шаҳрида 5 та партия комитети, 57 бошланғич, 130 цех партия ташкилотлари бўлиб, уларда 4600 дан зиёд серғайрат, шижоаткор коммунистлар бор. Навоий шаҳри эндиликда бутун жаҳонга машҳур бўлиб қолди.

Қурувчилар фақат ўтган йили Мурунтов олтин саралаш комбинати қурилишида 47 миллион сўмдан зиёд капитал маблағни ўзлаштиришга эришдилар. Мазкур гигант корхона комплекси қурилишида ҳозир белгиланган графиклар муттасил ошириб бажарилмоқда. Азамат бинокорлар комбинатнинг биринчи навбат қисмини келгуси йил бошидаёқ фойдаланишга топшириш учун астойдил курашмоқдалар. Қурувчиларимиз беш йилликнинг ўтган икки йили мобайнида 616 километрдан ортиқроқ йўлни қуриб битказдилар. Натижада, 80 дан ортиқ хўжаликнинг марказлари катта магистрал йўллар билан туташтирилди. Шу давр ичида 56 та газ, 50 дан ортиқ нефть қудуқлари фойдаланишга топширилиб, бу соҳадаги вазифа ошириб бажарилди. Қурувчи ва монтажчиларимиз Ўрта Осиё — Марказ газ қувури ётқизишни иккинчи навбат қисмини давом эттириш, беш йиллик охирига бориб табиий газ ишлаб чиқаришни 37.6 миллион куб метрга етказиш ёки 1965 йилдагидан 2,4 баравар кўпайтириш, нефть қазиб олишни 13 процент кўпайтириш, конденсат ишлаб чиқаришни 535 минг тоннага етказиш учун кенг фронт бўйлаб кураш олиб бормоқдалар.

Бухоро областида қишлоқ қурилишига алоҳида эътибор берилмоқда. Колхоз, совхозлар, ишчи посёлкаларида меҳнаткашларга етарли миқдорда маданий-маиший, коммунал хизмат кўрсатишни таъминлаш мақсадида, 163-қурилиш трести базасида 20-қишлоқ қурилиш тресті барпо этилди. Бундан ташқари областимизда «Бухоро газ саноати қуриш», «Аму — Бухоро канали қуриш», «Нефть қувурлари қуриш ва монтаж қилиш» ташкилотининг 9-қурилиш бошқармаси, Бухоро яйлов-сув қурилиши ва шунга ўхшаш ўнлаб ҳар хил қурилиш ташкилотлари жуда катта ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишларини олиб бормоқдалар.

Қурувчиларнинг жонбозлиги туфайли КПСС XXIII съезди номли Аму — Бухоро машина канали тез суръатда бунёд этилди. Амударё сувининг бепоён Бухоро далаларига оқиб келиши воҳада қўшимча равишда бир нечта ирригация-мелиорация тармоқларини барпо этиш заруратини туғдирди. Бу ишда ҳам коммунистлар бошқош бўлдилар. Қурилиш машиналари, сон-саноқсиз бульдозерлар қудратли экскаваторлар ишга туширилди. Натижада «Октябрь 50 йиллиги» номли Шофиркон катта сув тақсимлаш иншооти, темир-бетон канали сингари ўндан ортиқ ички суғориш шохобчалари бунёд этилдики, булардан тўлиб-тошиб оқаётган Аму ва Зарафшон дарёларининг унумдор суви қишлоқ хўжалик экинларидан мўл ҳосил етиштиришга кенг имкониятлар очиб бермоқда. Бу ва шунга ўхшаш ирригация-мелиорация тармоқларига кейинги йилларда 100 миллион сўмдан зиёд капитал маблағ сарфланди.

Ҳозирги вақтда қишлоқ қурилиши алоҳида эътиборни талаб этмоқда. Чунки, колхоз, совхозлар экономика жиҳатидан бақувват бўлиб қолмоқдалар. Ўз навбатида деҳқонлар шаҳарликлар сингари шинам, ёруғ уйларда яшашга катта эҳтиёж сезмоқдалар. Шундай бўлгани учун ҳам режасиз қурилган қишлоқларга барҳам бериш, янги типдаги обод қишлоқлар барпо этиш, ҳар бир уйга электр, газ, радио, телевизор, тоза сув ва канализация тармоқлари ўтказиш учун иқтисодий замин яратилди. Афсуски, ҳали қатор колхоз, совхозларда уй-жой, маданий-маиший бинолар қурилиши ҳозирги талаблар даражасида эмас. Назаримизда қишлоқларни Бош планлар билан таъминлашнинг қониқарсизлиги ҳам уларни қайта қуришни тезлаштиришга ҳалақит бериб турибди. Бу ишда қишлоқ коммунистлари алоҳида ғайрат ва шижоат кўрсатиши, хутор типидаги майда қишлоқларни Бош план асосида марказлаштириб қуришни ташкил этишлари лозим.

Мавжуд Бош планларнинг ижроси устидан назоратни яхшилаш мақсадида район ижрокомлари қошида архитекторлар группасини тиклаш мақсадга мувофиқ бўларди. Қишлоқ қурилиши хусусида гап борар экан, республика қишлоқ қурилиши министрлиги адресига айрим фикр-мулоҳазаларни айтиб ўтишга тўғри келади. Қишлоқ қурилиши министрлигининг жойлардаги трестлари, қурилиш бошқармалари ҳалигача кенг кўламда уй-жойлар қуришни амалга оширишда оқсаб қолаётирлар. Бунинг боиси шундаки, қишлоқ қурувчилари машина-механизмлар, малакали мутахассислар билан шаҳарлик ҳамкасбларига қараганда, бир неча баравар кам таъминланганлар.

Шунингдек, область колхозлараро қурилиш ташкилотларининг жойларда қурган бинолари кўпинча ўз вақтида фойдаланишга топширилмайди. Бунинг сабаби мазкур қурилиш ташкилотларида малакали ишчилар, инженер-техниклар, серунум машина-механизмлар етишмаслиги оқибатида, деб баҳолаш мумкин. Шуниси ачинарлики, айрим ҳолларда оддий қурилиш материаллари: цемент, темир-бетон плиталари, ёғоч, ойна ва ҳатто ромлар ўз вақтида етказиб берилмагани сабабли «суяги» тикланган биноларнинг қурилиши бир неча ойлаб тўхтаб қолмоқда. Қишлоқ қурилишидаги ишларни такомиллаштириш мақсадида жойлардаги колхозлараро трестлар қошида йиғма темир-бетон қисмларини ишлаб чиқарувчи базаларни барпо этиш ва лойиҳалаш группаларини ташкил этмоқ лозимдир.

«Узколхозстрой» бирлашмаси ва Қишлоқ қурилиши министрлиги ўзларининг жойлардаги трестлари ва қурилиш ташкилотларини бинокорлик материаллари, лойиҳа ҳужжатлари, етарли миқдорда техника ҳамда малакали мутахассислар билан таъминлаш тўғрисида жиддий ўйлаб кўрмоғи лозим. Бундан ташқари қурилиш иншоотларини кўп районларга тарқалиб кетганлигини эътиборга олиб, уларни иш суръатини тезлатиш ниятида қишлоқ қурилиш трестлари қошида сувоқчи, пардозловчи, электрчилар, сантехникларни бирлаштирган кўчма колонналар уюштиришни ҳозирги шароит тақозо этиб қолди. Шу масалаларни амалга оширган тақдирдагина, қишлоқ меҳнаткашларининг ўсиб бораётган талабларига мувофиқ ишларни бажариш суръатлари тезлашади.

Меҳнаткашларга ғамхўрликнинг ошиб бораётганлиги шаҳар, район партия, совет ташкилотлари зиммасига масъулиятли янги вазифаларни юклайди. Бу вазифаларни улар бошланғич партия ташкилотлари атрофига уюшган кўп сонли коммунистларнинг куч-ғайратига таянган ҳолда ва мавжуд ички резервларни ишга солиш орқали амалга оширишлари керак.

Областимиз партия ташкилотлари бундан буён ҳам ўзларининг бутун диққат-эътиборларини бу муҳим масалаларга сафарбар этаверадилар. Энг йирик қурилиш иншоотларидан тортиб то кичик қурилишгача бўлган участкаларда қурувчиларга етарли шарт-шароитлар яратиб, қурилиш суръатини тезлаштиришга интилаверадилар. Партиямизнинг «Ҳамма нарса инсон учун, инсоннинг бахт-саодати учун!» деган жанговар чақириғига жавобан, ҳамма жойда меҳнаткашларнинг турмуш маданиятини ва меҳнат шароитини тобора яхшилаш ҳақида фидойилик қилаверадилар, коммунизмнинг ижодкор қурувчиларига ғамхўрликни яна ҳам кучайтираверадилар.

А. АБДУРАУПОВ,
Бухоро область партия комитетининг секретари.

„Чирчиксельмаш» заводи асбобсозлик цехида комсомол аъзоси Маъмур Аблаев ВЛКСМ 50 йиллиги шарафига оширилган мажбуриятлар олиб ишлаб, смена топшириқларини ҳамиша орттириб бажаришга эришаётир.

Суратда: металл йўнувчи ишчи М. Аблаев.

И. Глауберзон фотоси.

САМАРҚАНД КОРХОНАЛАРИДА

Константин Ким раҳбарлик қилаётган коммунистик меҳнат участкаси коллективи Қўйтош конида пешқадамлар қаторига чиқиб олганига кўп вақт бўлди. Участка меҳнатсеварлари олти ойда планга қўшимча 5 процент маъдан қазиб чиқардилар. Проходко ишлари топшириғи 110,5 процент адо этилди. Ҳурмат Белгиси орденли Энвер Ғаниев бошлиқ бригада проходкачилари шу кеча-кундузда август ойи ҳисобига ишламоқда. Кончилар даврасида коммунист ишчи А. Шобўтаев, портлатувчи мастер А. Маҳкамов ўртоқлар намуна кўрсатиб ишламоқда.

Ҳ. НИШОНОВ.

* * *

Нурота район маҳаллий саноат комбинатининг гилам цехида ҳар сменада планга қўшимча маҳсулот ишлаб чиқаришга муваффақ бўлинмоқда. Олти ойда 300 ўрнига 543 квадрат метр қоқма гилам тайёрланди. Амина Жўраева, Нозигул Азизова, София Исломова, Муяссар Боқиева сингари гиламчилар планга қўшимча маҳсулот тайёрлашда ибрат бўлишяпти.

М. РАҲМАТОВ.

КЎҲИТАНГДА ДАМ ОЛИШ ЖОЙИ

ШЕРОБОД, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Кўҳитанг тоғ тизмалари бағридаги хушманзара жойда зилол сувли шифобахш булоқлар шарақлаб оқиб ётибди. Худди шу ерда Вандоб қишлоғи жойлашган. Термиздан 100 километр узоқликдаги бу оромбахш манзилгоҳда дам олиш зонаси қуриляпти. Ангор ва Шеробод колхозлараро қурилиш ташкилотларининг 40 дан зиёд қурувчилари пансионатлар бинолари пойдеворига дастлабки ғиштни қўйдилар.

Қишлоқ қурувчилари Термиз шаҳридаги савдо ходимлари билан биргаликда ўзлари учун қурилаётган бу ажойиб дам олиш зонасида бир йўла 50 киши дам олади. 10 та коттеджнинг ҳаммаси барча қулайликларга эга қилиб жиҳозланади, газ ва электр энергияси билан таъминланади. Дам олувчилар ҳар ҳафтанинг жума кунида бу ерга келиб уч кун ҳордиқ чиқариб кетадилар. Қурилиш ишлари тезкорлик усули билан бажариляпти. Ҳозиргача 2 та коттедж тайёр бўлди.

Пансионатга яқин жойда 100 кишилик пионер лагери ҳам жадал усулда қуриб битказиляпти. Пансионат ва лагерга борадиган йўлга асфальт ётқизиляпти.

Шифокор минбари

БОЛАЛАРНИ СОҒЛОМ ЎСТИРИНГ

Суяк илигининг ва тўқималарининг йирингли яллиғланиши жуда хавфли касаллик ҳисобланади. Совет олими И. П. Краснобоев ҳисобича, бу касаллик илгари вақтларда, яъни антибиотиклар қўлланишига қадар 22.5 — 25 процентгача беморларни ўлимга олиб келган. Касаллик ўз вақтида аниқланиб даволанганда эса қарийб ҳамма ҳолларда яхши натижалар билан тугайди.

Ҳар қандай дарднинг пайдо бўлиши ва ривожланиши учун маълум шарт-шароит, организмнинг мойиллиги бўлиши керак. Шунингдек, йилнинг фасли, кишиларнинг ёши ва уларнинг касаллик бошланишидан олдинги умумий аҳволи ҳам бунда катта роль ўйнайди. Юқорида номи эслатилган касаллик — остеомиэлит ҳам худди шундай пайдо бўлади. Бу хасталик асосан ёш болаларда ва ўсмирларда учрайди. Касалликни ҳамма вақт микроблар (стафилококк ва стрептококклар) туғдиради ва ўз келиб чиқиш, ривожланиш механизмига кўра гематоген ҳамда травматик остеомиэлит хилларига бўлинади. Гематоген остеомиэлит бўлганда микроблар илгари гавдада бўлган турли хил йирингли нуқталардан (чипқон, сарамас, йирингли жароҳатлар, томоқ, қулоқ бўшлиғидаги сурункали яллиғланиш ва ҳоказо) қонга ўтиб, у орқали суякларга тарқалади. Касаллик одатда бирор хил шикастланиш, гавдани совуқ олдириш, организмда витаминларнинг миқдори камайиб кетганда (айниқса, баҳор ойларида) рўй беради. Травматик остеомиэлит эса одатда очиқ синишлардан кейин пайдо бўлади.

Гематоген остеомиэлит энг оғир касаллик ҳисобланиб, тездан организмнинг умумий аҳволининг оғирлашуви, унинг ҳаётий муҳим орган аъзолари функциясининг сусайиб кетиши билан характерланади. Касаллик одатда оёқ ёки қўл суяк ва мушакларда кучли зирқираб оғриш, ваража тутиш, бош оғриқнинг пайдо бўлиши, кўнгил айниш ва кетма-кет қусиш билан бошланади. Бола жуда ҳам инжиқ, ҳеч нарса емайдиган, айниқса зарарланган қўл ёки оёғини авайлайдиган бўлиб қолади. Салгина ҳаракат, кароватга тегиб кетиш ҳам оғриқни зўрайтиради ва боланинг чинқириб йиғлашига сабаб бўлади. Касалликнинг 7—10 кунларида қўл ёки оёқнинг касалланган ерида йиринг тўпланади ва қизил шиш пайдо бўлади. Бемор ўз ҳолига қолдирилганда бу ернинг тешилиши ва ундан сурункали йиринг оқиши, гоҳида майда суяк бўлакчаларининг чиқиб туриши кузатилади. Бу ҳол ойлаб, йиллаб сурункали давом этса ёш боланинг нормал ўсишини, ривожланишини бузади, ички паренхиматоз органларнинг (жигар, талоқ, буйрак) ишини кескин сусайтиради. Касаллик ўзининг яшин тезлигида ўтадиган формасида эса 2—3 кун ичида тўғри даволанмаса болани ўлимга олиб келади.

Травматик остеомиэлит асосан, юқорида айтганимиздек очиқ, синишлардан кейин ва кўпинча катта кишиларда учрайди Касаллик сурункали ўтиб йиринг оқиш, суяк бўлакчаларининг ажралиб чиқиши билан характерланади, ҳарорат юқори бўлмайди, организмнинг умумий аҳволи кам ўзгаради. Бу касаллик асоратлари билан ҳам хавфлидир. Булар организмнинг микроб ва унинг токсинлари билан умумий зарарланиши (сепсис), суякларнинг патологик синиши, оёқ ва қўлларнинг қисқариб ва қийшайиб қолиши, мия, ўпка ва бошқа ҳаётий муҳим органларга йирингли очаглар тарқалиши билан боғлиқ бўлган хасталиклардир.

Бу оғир касалликнинг олдини олиш мумкин ва буни ҳамма билиши, унга амал қилиши керак. Аввало ота-оналар ўз болаларини тўғри овқатлантира билишлари, организм учун энг керакли бўлган моддалар — оқсиллар витаминлардан кенг фойдаланишлари керак. Бу нарсани, айниқса, эрта баҳорда, организмда витаминлар камайиб кетганда эсдан чиқармаслик керак. Болаларни совуққа чидамли қилиб тарбиялаш, уларни турли хил шикастланишлардан асраш, гавдада бўлган йирингли жароҳат ва процессларни ўз вақтида даволаш зарур. Клиникамизга келтирилган касалларнинг кўпчилиги қишлоқларда яшайдиган аҳолидир. Бу эса ҳали ҳам қишлоқларимизда санитария қоидаларига кам риоя қилинаётганлигидан, бир томонлама овқатланиш одат бўлиб қолганлигидан далолат беради. Ҳали ҳам айрим оилалар ўзлари ва фарзандларининг, нафсларини қийиб, йил-ўн икки ойлаб тўйга жамғарадилар. Халқ, эл олдида «обрў» қозониш мақсадида кўр-кўрона тарзда ўз болаларининг соғлиғига путур етказадилар.

Ҳали ҳам медицина ёрдамига кечикиб мурожаат қилиш ҳоллари тез-тез учраб туради. Баъзи ота-оналар аввало эски урф-одат бўйича табиб ва фолбинларга мурожаат қиладилар, қимматли вақтни қўлдан бой берадилар. Бунга яқинда клиникага келтирилган Р. исмли 11 ёшли қизчани мисол қилишимиз мумкин. Бир ҳафта уйда «даволанган» қизчанинг ҳаёти хавф остида қолади, микроблар қонга ўтиб (сепсис) организмни оғир зарарлайди. Шундан кейингина ота-она врачга мурожаат қилишга мажбур бўлганлар.

Ҳурматли ота-оналар, медицина фанимиз ихтиёрида бўлган турли хил дори-дармонлар, қўли енгил жарроҳларнинг тиғигина фарзандларингизнинг ҳаётини сақлаб қолиши, соғлиғини тиклашга қодир эканлигини эсдан чиқармаслигингиз керак! Шунинг учун ҳам агар болаларингизда касалликнинг юқорида кўрсатилган белгилари, лоақал ҳароратнинг кўтарилиши рўй бердими, дарҳол врачга мурожаат қилишни унутманг!

Ҳ. ҲАМДАМОВ,
Самарқанд медицина институти умумий хирургия кафедрасининг аспиранти.

Капитал қурилиш — зарбдор фронт

ДЎСТЛИК ЙЎЛЛАРИ

«АН-2» самолёти Нукус шаҳридан Бейнов томон кўтарилди. У дарёлар, қирлар, саҳролар оша мўлжалдаги объектга дадил интиларди. Қўнғиротдан бошланган темир йўл қурилиши анча орқада қолиб кетди. Бу ердан бошланган йўл қардош Қозоғистон ССРнинг Гурьев области чегарасига яқин жойда бир-бири билан туташади. Бейновга боргунча қурилган йўл устидан самолёт 3 соатча учиб ўтди.

Бейнов станцияси беш йилликда вужудга келган. Бу ерда минглаб аҳоли яшамоқда. Бухоро — Урал, Ўрта Осиё — Марказ газ қувурлари ҳам шу ердан ўтади. Шу куниёқ «олов дарёси» бунёдкорлари билан учрашдик. Уларнинг қаҳрамонона меҳнатлари ҳақида ҳикоялар тингладик. Уст-юрт ясси тоғлиги бўйлаб Қўнғирот томонга темир йўл қуриб келаётган 99-қурилиш трестининг «Горем-22» поезди азаматлари билан суҳбатлашдик.

Йўл қурувчилар беш йиллик планни муддатидан илгари бажариш учун конкрет мажбуриятлар олишган. Ҳар бир ишчи ва инженер-техник ходим ана шу мажбуриятга яраша меҳнат қилиб, қувончли ютуқларга эришмоқда. Олти ойлик план тупроқ ишлари ҳамда рельс ётқизиш бўйича орттириб бажарилди. «Горем-22» қурилиш поезди коллективи Бейновдан Қорақалпоғистон Автоном республикасигача 80 километр масофадаги йўл қурилишини тўла тамомлади. 9 июндан буён улар Қўнғирот томонга қараб рельс ётқизиш ишларини тезлаштириб юбордилар.

— Коллективимиз, — дейди йўл қурувчи ўртоқ В. Гарбузов, — Улуғ Ватан уруши йилларида ташкил топган. Ўшандан буён йўл қурамиз. Йўлчиларимиз бой тажриба тўплашган. Саҳро ва чўл шароитида йўл қуриш ҳаддини олганмиз. Қўнғиротга етгунча бўлган масофадаги ишларни ҳам барвақт тамомлаш учун курашмоқдамиз.

Бульдозерлар, скрейперлар ва бошқа хил қурилиш машиналари оғиримизни енгил қилмоқда. «Қорақалпоғистон» станциясидан Қўнғирот томонга қараб [illegible]риладиган тупроқ ишлари [illegible]иб бормоқда. Ҳозирнинг [illegible]аёқ 60 километр масофада тупроқ ишлари адо этиб бў[illegible]. 20 километр узунликда [illegible]с ётқизилди.

Йўл шиббалагич машина бошқарувчиси ўртоқ М. Бучков айниқса ғайрат кўрсатиб ишламоқда. 25 метрлик рельс секциялари пешма-пеш етказиб берилмоқда. Оператор Александр Катюченконинг ғайратига ҳамма қойил. У рельс секцияларининг мўлжалланган жойга аниқ қўйилиши ҳамда мустаҳкам ўрнатилишига эришмоқда. Йўл ишчилари Г. Қадамов, В. Григорьев, И. Пакутин, В. Кузнецов каби ўртоқлар ётқизилган рельсларнинг пухта монтажланишига муваффақ бўлаётирлар. Улар смена топшириқларини 150-185 процентдан бажаришмоқда.

Беш йиллик учинчи йилида 99- қурилиш тресті билан Қўнғиротдаги 260- қурилиш-монтаж поезди коллективлари камида 280 километр масофага рельс ётқизиш мажбуриятини олишган. Шундан 189 километрини 99- қурилиш тресті адо этади. Йиллик планни Октябрь байрамигача бажариш учун курашаётган бу азаматларнинг шу кунги иш натижалари самарали. Бу ерда ишлаётган 137-қурилиш-монтаж поезди, автобазалар, 476- қурилиш-монтаж поезди, 33- ва 66- механизациялашган колонналар коллективлари ҳам дўстлик магистралини эртароқ барпо этиб бўлиш учун курашмоқдалар.

Қўнғирот — Бейнов темир йўли қурилиши тугаллангач, Ўрта Осиё республикаларининг Москва, Ленинград ва мамлакатдаги бошқа марказий районлар билан алоқа масофаси 1000 километрдан кўпроқ қисқаради. Қўнғирот Ўрта Осиё билан Европани боғловчи дарвоза бўлиб қолади. Қўнғиротда депо ҳам қурилади. Қўнғирот билан Бейнов ўртасида жами 560 километр узунликда рельслар ётқизилади.

99- қурилиш тресті бошлиғи Тенгиз Гогичашвили мана бундай деди:

— Биз барпо этаётган йўл дўстлик магистрали бўлади. Мамлакатимиз халқларининг алоқаларини яна ҳам мустаҳкамлашда бу йўлнинг роли беқиёс. Йўл қурилишида 6 миллион 200 минг кубометр тупроқ ишлари, 1 миллион 800 минг кубометр ер текислаш ишлари бажарилади. 1 миллион 400 минг кубометр шағал ҳамда қум ётқизилади. Шунингдек, икки қаватли уй-жой биноларидан 140 таси, 12 та болалар боғча ҳамда яслиси, 11 мактаб, касалхона тикланади.

Қўнғирот — Бейнов темир йўли қурилиши келгуси йилнинг 7 ноябригача тўла-тўкис қуриб бўлинади. Бу, янги магистрал йўл мўлжалланганидан бир йил олдин фойдаланишга топширилади, демакдир.

Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Нукус — Қўнғирот — Бейнов.

Коммунист Владимир Стрелец Тошкентдаги 1-уйсозлик комбинатида шофер бўлиб ишлайди. Йирик панелларни автоприцеп ёрдамида объектларга тезлик билан етказиб бераётган бу механизатор шаҳримизни қайта тиклаш ишига муносиб ҳисса қўшмоқда.

Суратда: Москва областидан келган пешқадам монтажчилар А. Гушев, В. Фадеев ва Г. Горбунов ўртоқлар. Улар Тошкент шаҳри марказидаги бешинчи кварталнии тиклашда ғайрат кўрсатиб ишлашмоқда.

М. Нуриддинов фотолари.

ЯНГИ КИТОБЛАР

Ғафур Ғулом номидаги нашриёт қуйидаги китобларни босиб чиқарди:

И. С. Тургенев. ТАНЛАНГАН АСАРЛАР. 5 томликнинг II-томи. Қиссалар. 412 бет, тиражи 10000, баҳоси 92 тийин.

Авторлар коллективи ЧОЙ РАНГИ. Цейлон ёзувчиларининг ҳикоялари, 112 бет, тиражи 30.000, баҳоси 29 тийин

Юсуф Шомансур. ҚАЛАМ ВА УМР. Шеърлар ва поэма 120 бет, тиражи 10.000, баҳоси 35 тийин.

Душан Файзий. ЕР ХАЕЛИ. Шеърлар. 96 бет, тиражи 10.000 баҳоси 30 тийин.

Сюсаку Эндо. ИККИ ДИЛ. Қисса 160 бет, тиражи 15.000, баҳоси 43 тийин.

Чинуа Ачебе. Вайроналик шундай бошланди... Роман. 200 бет, тиражи 15.000, баҳоси 50 тийин.

«Ўзбекистон» нашриёти қуйидаги китобларни босиб чиқарди:

Игорь Акимушкин. ҚАЁҚҚА ва ҚАНДАЙ? 272 бет, тиражи 10.000, баҳоси 1 сўм 2 тийин.

С. Зиёдуллаев. ЎЗБЕКИСТОН ЯНГИ БЕШ ЙИЛЛИКДА. (1966—1970 йиллар). 85 бет, тиражи 10.000 баҳоси 17 тийин.

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти қуйидаги китобни босиб чиқарди

Ғаффор Мўминов. ТРАДИЦИЯ ВА МАҲОРАТ. (Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий поэзиясида традиция ва новаторлик масаласи). 160 бет тиражи 3000, баҳоси 93 тийин.

ҚЎЙТОШ КОНИ

Меҳнат Қизил Байроқ орденли Самарқанд геология-разведка трестининг Зарафшон экспедицияси Қўйтош кон-қидирув партияси геологлари Нурота тоғлари этакларида волластонит маъдан конини топдилар. Бу маъдан халқ хўжалигимиз учун жуда зарур хом ашё ҳисобланади. Синчков геологлардан И. Лукьянов, В. Токарская ва кон-қидирув партиясининг бошлиғи Ю. Робинзонович, партиянинг бош геологи В. Башинская ўртоқлар олиб борган ишлар ана шундай якунланди.

Ҳозирнинг ўзидаёқ кондан дастлабки 500 тоннадан мўлроқ волластонит маъдани қазиб олинди. Маъданлар пешма-пеш Магнитогорск шаҳридаги саралаш фабрикасига жўнатилиб турибди.

Лаборатория анализлари ва тадқиқотларнинг кўрсатишича, кондаги волластонит уч таркибда қум ҳолатда, мармар ҳолатда, соф ҳолатда учрайди. Бу қимматбаҳо маъдан радиотехника, телетехника, керамика, чиннисозлик, лак ва бўёқ саноатида қўлланилади.

Қўйтош волластонит кони базасида Самарқанд шаҳрида улкан керамика заводи қурилиши мўлжаллаб қўйилди. Бу корхона 1970 йил охирида фойдаланишга топширилади.

К. МУСАМУРОДОВ.

ТОШКЕНТ области. Калинин районидаги «Тошкент» совхози сабзавотчилари бу йил 1260 гектар майдонда мўл ғалла ҳосили етиштирдилар. Ҳозир 1000 гектардан ортиқ майдоннинг ғалласи ўриб-йиғиб олинди. Тайёрланган дон пешма-пеш қабул пунктига жўнатилмоқда. Суратда: колхознинг илғор комбайнчиларидан бири Қ. Ниберганов.

Б. Сафаров фотоси.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР. Хўжайли районидаги «Коммунизм» колхозининг А. Есемуродов бошлиқ 3-бригада даласида ғўзалар учинчи марта парвариш қилинмоқда, шу туфайли экинлар яхши ривожланган. Бригада аъзолари бу йил ҳар гектаридан 45 центнердан «оқ олтин» етиштиришга аҳд қилганлар. Суратда: тажрибакор сувчи С. Утехонов ғўзаларга сув тарамоқда.

А. Ходанов фотоси (ЎзТАГ).

МЕҲР ЖИЛОСИ

Чуст бадиий буюмлар фабрикаси ишлаб чиқарган дўппилар Москва, Улан-Батор, Дамашқ, Токио, Хельсинки, Лейпциг ва Канадада бўлиб ўтган халқаро ярмаркаларда намойиш қилинди. Чуст дўпписи шу йил Қоҳирада бўладиган Халқаро ярмаркада ҳам кўз-кўз қилинади.

Оддийгина ҳунармандчилик ишхонаси бўлган бу жойда кейинги йилларда кенг кўламда ташкилий-техникавий тадбирлар амалга оширилди. Натижада маҳсулот ишлаб чиқариш кескин даражада ортди. 1965 йилдан буён фабрикада маҳсулот тайёрлаш ҳажми икки ҳисса кўпайди. Тожибиби Абдураҳмонова, Турдиби Абдижонова, Салимахон Ҳайдарова ва Марҳаматхон Мирраҳимова каби дўппидўзлар кўплаб шогирдлар тайёрлайдилар. Уларнинг тажрибаларини ўрганган ўнлаб ёшлар қаторида Мухсина Махсумова, Иноят Ҳайдарова, Қутбинисо Солиева каби дўппидўзлар чеварликни эъзозлаб келмоқдалар.

Корхона коллективи беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш учун мусобақани кучайтирмоқдалар. Олти ойлик план барвақт адо этилди. Бу йил тайёрланган дўппилардан бир қисми қардош Тожикистон, Қирғизистон, Туркманистон ва Озарбайжон республикаларига ҳам юборилди. Чуст дўпписининг довруғи ортмоқда. Чунки, дўппидўзлар ўзлари тайёрлаётган маҳсулотларга меҳр жилосини ҳам қўшиб тикмоқдалар.

С. НАСИМХОНОВ.

АЛИШЕР НАВОИЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 525 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

НАВОИЙ ҚЎЛЁЗМАЛАРИ

Ўтмишда яшаган барча шоирлар, олимлар, файласуфларнинг мерослари сингари Алишер Навоийнинг ҳам барча илмий, бадиий асарлари бизнинг замонамизга қўлёзма ҳолида етиб келган. Навоий асарларининг қўлёзмалари XV асрнинг ўзида шоирнинг барҳаёт вақтидаёқ Шарқнинг кўп ўлкаларига тарқалиб кетган эди. Бу ҳақда шоирнинг ўзи шундай дейди:

Қаю элга бир фармон юбордим,
Анинг забтига бир девон юбордим.

Навоий қўлёзмалари устида фикр юритилар экан, аввало, Навоийнинг ўз қўли билан ёзилган дастхат (автограф) асарлари ё бирор хат намунаси бизнинг замонамизгача сақланиб етиб келганми, деган саволга жавоб бериб ўтишга тўғри келади. Кўп йиллар давомида СССРдаги ва жаҳоннинг турли кутубхоналаридаги Навоий асарларининг қўлёзмаларини ўрганиш ва уларнинг хат хусусиятларини синчиклаб текшириш тажрибаси шуни кўрсатадики, шоир автографлари ўз замонасидаёқ йўқ бўлиб кетган. Буни шундай изоҳлаш мумкин: Навоий қарийб ярим аср ижод билан шуғулланди. Шоир яратган ҳар бир шеър, ҳар бир асар оддий қоғозда ва оддий хатда автор қўли билан ёзилган ягона нусхада бўлиб, кейинчалик турли тузатиш ва ўзгаришлар киритилганлиги табиийдир. Авторнинг ана шу оригиналидан энг олий нав қоғозларга ҳусни-хат билан кўчиришда Ҳиротнинг машҳур санъаткор-хаттотлари Султон Али Машҳадий, Абдулжамил, Дарвеш Муҳаммад Тоқий, Муҳаммад бинни Нур, Султон Муҳаммад Хандон ва бошқалар шуғулланганлар. Кўчирилган қўлёзмалар буюк рассом Камолиддин Беҳзод раҳбарлигидаги миниатюра ва китобот графикаси ижодчилари тарафидан ишланган нақшлар билан бадиий қўлёзма шаклида китобот қалинган. Шундай қилиб, шоир асарларининг тилло суви билан ёзилган мўътабар нусхалари китоб шаклида вужудга келгандан кейин Навоий автографларига эҳтиёж бўлмаган ва эътибордан четда қолиб, бора-бора йўқолиб кетган. Агар кейинчалик Шарқ мамлакатларида Навоий автографи топилгундай бўлса у, автограф алоҳида шеър, мактуб ёки давлат ҳужжатларигина бўлиши мумкин, холос.

Навоий қўлёзма меросини излаш ва ўрганиш тажрибалари шоир асарларининг қўлёзма нусхалари бутун дунёга тарқалганлигини кўрсатади.

Хондамирнинг хабар беришича, XV асрда Навоий асарларининг кўп нусхалари Ҳиндистон, Яқин Шарқ, Араб мамлакатларига савдо аҳли ва маданият арбоблари томонидан олиб кетилган. Агар Навоий ҳаёт чоғида унинг асарлари Хуросон, Ўрта Осиё, Кавказ, Туркия, Эрон, Шарқий Туркистонга бориб етган бўлса, Навоийдан кейинги беш аср давомида унинг қўлёзмалари Осиё ва Европанинг юзлаб кутубхоналарига, ҳатто Америка фондларигача бориб етди.

Кейинги ўн йил давомида Совет Иттифоқининг Шарқ қўлёзмалари мавжуд бўлган Тошкент, Ленинград, Душанба, Боку, Ереван, Тбилиси, Қозон, Ашхобод, Бухоро, Самарқанд, Хива, Қўқон ва бошқа шаҳарлардаги фондлардан шоир қўлёзмаларининг 1200 дан ортиқроғи ҳисобга олинди. Аммо бу фондлар ичида Навоийнинг энг қадимий ва энг кўп қўлёзмалари Тошкентдаги Абу Райҳон Беруний номли Шарқшунослик институтида ва Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номли Давлат халқ кутубхонасида сақланади.

Алишер Навоий етти-саккиз ёшлик давриданоқ шеър ижод қила бошлади. Унинг бу шеърлари тезда халқ ўртасида тарқалиб, адабий суҳбатларда ўқилгани, куйлар басталангани маълум. Айни замонда Ҳиротнинг шеърият ҳаваскорлари Навоийнинг дастлабки шеърларидан девонлар ҳам тузганлар. Шу типдаги илк девонлардан бир нодир нусха бизгача етиб келган. Навоийшуносликда «Илк девон» номи билан машҳур бўлган бу нусха 1466 йилда, Навоий 25 ёшларда бўлган чоғда машҳур хаттот Султон Али Машҳадий қўли билан кўчирилган. Бу жаҳонда ягона ва зебо нусха 564 рақами билан Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номли Давлат халқ кутубхонасида сақланади. Бу қўлёзма Навоийнинг шахсий кутубхонасида бўлиб, унинг табаррук қўлларида қайта-қайта варақлангани шубҳасиздир.

Хуросон ҳокими Абусаид мағлубиятга учраб, унинг ўрнига Султон Ҳусайн ҳокимият тепасига келгандан сўнг Навоий ўзининг биринчи девони «Бадое ул-бидоя»ни тузган. Бу девоннинг 1484 йилда кўчирилган бир нусхаси Бокуда Озарбайжон Фанлар академиясининг қўлёзмалар бўлимида, 1486 йилда кўчирилган (котиблари кўрсатилмаган) иккинчи нусхаси Тошкентда, Навоий номли адабиёт музейида сақланмоқда.

Навоий «Бадое ул-бидоя»дан кейин тахминан 1476—1486 йиллар ўртасида яратган кўпчилик шеърларини «Наводир ун-ниҳоя» номли девонига киритган. Ҳусайн Бойқаро хазинаси учун хаттот Султон Али Машҳадий кўчирган бу девон XV аср Ҳирот миниатюра мактаби рассомлари томонидан ишланган юксак ва нозик дидли расмлар билан безатилган. Тошкент Шарқшунослик институтида 1995-рақами билан сақланаётган бу китоб яқин вақтларгача дунёда ягона нусха ҳисобланиб келарди. Шу «Наводир ун-ниҳоя» девонининг иккинчи нусхаси яқинда мазкур институт қўлёзмалар фондига олинди. Қўлга киритилган бу янги нусхани 1487 йилда заррин қалам котиб Абдулжамил кўчирган экан.

1492—1498 йиллар ўртасида Навоий ўзининг аввалги икки девони «Бадое ул бидоя» ва «Наводир ун-ниҳоя»даги ва бу икки девондан сўнг яратган шеърларини қўшиб XV аср поэзиясининг буюк эпопеяси ҳисобланган тўрт жилдли «Ҳазоин ул-маоний» китобини тузди. Шоир бу китобда 3132 та шеърини ўз ҳаётининг тўрт даврга кўра шартли равишда тўрт девонга ажратди. Биринчи девон «Ғароиб ус-сиғар», иккинчи девон «Наводир уш-шабоб», учинчи девон «Бадое ул-васат», тўртинчи девон «Фавоид ул-кибар» ва буларнинг мажмуасига «Хазоин ул-маоний», яъни маънолар хазинаси, деб ном берган. «Хазоин ул-маоний»нинг тўрт китоби Шарқ адабиётининг девон тузиш традициялари ва қонун-қоидаларига тўла риоя қилинган ҳолда зўр диққат билан тузилган ҳамда жуда пухта композицияга эгадир.

«Хазоин ул-маоний»нинг энг қадимий ва нодир қўлёзмаси Навоий вафотидан бир йил аввал, 1500 йилда кўчирилган, у ҳозирги вақтда Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин кутубхонасида сақланаётир. Бу қўлёзмани рус шарқшуносларидан Хаников инқилобдан аввал Қўқон хонининг сарой кутубхонасидан Петербургга олиб борган. Аммо бу асар қандай қилиб ва қачон Хуросондан Қўқонга келтирилгани ҳозирча бизга маълум эмас. Энг муҳими шундаки, қўлёзма Навоий лирикасининг текстологик тадқиқотларида асосий таянч нусха ролини ўйнамоқда. Совет кутубхоналарида «Хазоин ул-маоний»нинг XVI—XIX асрларга оид мукаммал қўлёзмаларидан ҳозирча 27 таси маълум бўлди.

Алишер Навоийнинг беш достондан иборат монументал асари «Хамса»нинг шоир барҳаёт чоғида кўчирилган учта нусхаси бизнинг замонамизгача етиб келган. Улардан бири ва қадимийси Ҳиротнинг заррин қалам котиби Абдулжамил томонидан хино рангли ипак қоғозга кўчирилган машҳур қимматбаҳо қўлёзмадир. Навоий «Хамса»ни ёзиб тугатмасданоқ Абдулжамил нусха кўчиришга киришиб, шоир билан кетма-кет бу ишни 1484 йилда тугаллайди. XV аср хаттотлик санъатининг ажойиб намунаси бўлган бу нусха Ўзбекистон Фанлар академиясининг Шарқшунослик институтида сақланмоқда.

«Ҳамса»нинг 1492—1493 йилларда машҳур котиб Султон Али Машҳадий кўчирган нусхаси Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номли кутубхонада сақланаётир. «Хамса»нинг Навоий тирик чоғида кўчирилган учинчи нусхаси 1499 йилда тузилган куллиётга киритилган.

Навоий меросини ўрганиш тажрибалари шуни кўрсатадики, ҳаётининг охирги йилларида Ҳиротда шоир асарларининг куллиёти (барча асарларининг яхлит тўплами) тузилган. Ҳозирги пайтда жаҳон қўлёзма фондларида бу куллиётдан беш нусхаси мавжуддир.

Навоий куллиётлари мазкур беш қўл ёзмасининг энг мукаммал нусхаларидан бири Туркиянинг Реван кутубхонасида (808-номери билан). иккинчиси эса Париж миллий кутубхонасида (845 номери билан) сақланади. Қолган уч қўл ёзма куллиёт Совет давлат кутубхоналарининг мулкидир. Булардан иккитаси Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номли кутубхонада сақланади. Улардан бири 55-рақамли қўлёзма бўлиб, шарқшунос Хаников Қўқон сарой кутубхонасидан олиб кетган. Бу куллиёт бизга маълум беш куллиёт қўлёзмалари орасида энг қадимийсидир. Бу нусха исми номаълум, аммо ўзи ғоятда фозил котиб томонидан 1499 йили ипак қоғозга майда настаълиқ хати билан кўчирилган. Лекин кўп мутолаа қилиниб уринган, шунинг учун бир неча асарлар куллиёт таркибидан тушиб қолган. Куллиётда шоирнинг фақат 13 та асари сақланган, холос.

Салтиков-Шчедрин номли кутубхонадаги иккинчи қўлёзма куллиёт (558 номери билан) 1592—1596 йиллар ўртасида Эрон Озарбайжонида, Қизилоғоч шаҳрида яшовчи котиб Назар Али Файзий томонидан Фарҳодхон Кирмоний кутубхонаси учун ёзилган. Нусха оқиш ипак қоғозига оддий настаълиқ хатида кўчирилган. Куллиёт 717 варақдан иборат.

Навоий куллиётларининг Совет Иттифоқидаги учинчиси Тошкентда, Ўзбекистон Фанлар академиясининг Тил ва адабиёт институтидадир. Бу куллиёт 1676 йили Бухорода Амир Абдул Азизхон даврида кўчирилган. Самарқанд қоғозига чиройли настаълиқ хатида ёзилган. Котиби номаълум. Куллиёт таркибидаги баъзи асарлар тушиб қолиб, 17 асар сақланиб қолган.

Алишер Навоий «Фоний» тахаллуси билан форс тилида ҳам прогрессив ғоялар ва юксак инсоний туйғуларни ифодаловчи лирик асарлар яратган. Узининг форсий қасида ва ғазалларининг кўпини форс-тожик адабиёти классиклари Саъдий, Ҳофиз, Хисров Деҳлавий, Абдураҳмон Жомий ва бошқаларга шеърий жавоб-татаббўъ ва тавр йўлида ёзган ўн икки минг мисра атрофидаги форсий шеърларидан ташкил топган китобига Навоий «Девони Фоний» деб ном қўйган. «Девони Фоний»нинг бешта ҳақиқий қўлёзма нусхалари Париж, Анқара ва Теҳрон кутубхоналаридагина мавжуд холос. Совет фондларида «Девони Фоний»нинг қўлёзмалари йўқ. Тошкент Шарқшунослик институтининг фондида XVIII аср охири ва XIX асрнинг бошларида Бухорода тузилган 3677-рақамли бир баёз мавжуд. Бу баёзнинг муҳим аҳамияти шундаки, у Навоийнинг «Девони Фоний» сидаги биринчи ғазали билан бошланади:

Эй хоки сари кўи ту гаштан ҳаваси мо,
Бар пои сагат бўса задан мултамаси мо.

Мазкур баёзда «Девони Фоний» дан 13 ғазал, бир марсия ва бир қасида бор.

Навоийнинг форсий шеърлари бу баёзга кириб қолишини шундай изоҳлаш мумкин. Котиб мазкур баёзни тузаётган вақтда ҳозир Эрон, Туркия, Францияда бўлган «Девони Фоний» нусхаларининг биридан фойдаланган бўлиши мумкин. Бу қўлёзмалар ўша вақтда (XVIII аср охирида) Ўзбекистон территориясида сақланган бўлиши ва кейинчалик турли сабаблар билан хорижга олиб кетилган бўлиши эҳтимол. Шунингдек, Ўзбекистоннинг турли жойларида қўлёзмалар мавжуд бўлиб, улар қаторида «Девони Фоний» ҳам бўлса ажаб эмас. Лекин «Девони Фоний» қўлёзмасининг мамлакатимиз территориясида мавжудлиги ҳозиргача номаълум бўлиб қолмоқда.

Алишер Навоий баъзи асарларининг қўлёзмалари бизнинг замонамизга ягона ёки жуда оз нусхаларда етиб келган. Масалан, шоирнинг бир нусхада сақланган асарларидан иккитаси бизга маълум: бири 1466 йилда кўчирилган «Илк девон» (Ленинград, Салтиков-Шчедрин номли кутубхона, 564 номери билан), иккинчиси яқинда топилган тўрт форсий қасидадан иборат «Фусули арбаа» (Париж Миллий кутубхонаси, 285 номери билан)дир. «Наводир ун-ниҳоя» девони, олти қасидадан иборат «Ситтаи зарурия» асари эса икки нусхада мавжуд.

Алишер Навоий айрим асарларининг эса ўнлаб нусхалари бор. Масалан, фақатгина Тошкент Шарқшунослик институтининг фондида «Хамса»нинг элликта, «Маҳбуб ул-қулуб»нинг 54 та, «Лисон ут-тайр»нинг 30 та қўлёзмаси бор. Улар XV асрдан XX аср бошларигача бўлган давр ичида Шарқнинг, хусусан Ўрта Осиёнинг турли жойларида кўчирилган.

Навоий бадиий меросининг бир қисми бўлган, аммо ҳали бирор нусхаси топилмаган асарлар ҳам бор. Улардан бири шоирнинг форсий мактублар тўплами — «Муншаоти форсий»дир. Ўз даврида шоирнинг кўп ва муҳим хатлари форс тилида ҳам ёзилгани бизга маълум. Навоийнинг «Муншаоти форсий» асари борлиги тарихий манбаларда шоир асарлари рўйхатига киритилган. Аммо совет ва чет эл кутубхоналаридан бу асарнинг бирор нусхаси ҳозирча топилгани йўқ.

Тарихий манбаларда Навоийнинг номи айтилмаган бир асари Туркияда топилган. Бу «Сабъату абҳур» («Етти денгиз») номли арабча-ўзбекча изоҳли луғатдир. Турк олими Огоҳ Сирри Лаванд бу асарни Алишер Навоийга нисбат бермоқда. Огоҳ Сирри Лаванд Туркия кутубхоналаридан мазкур луғатнинг олтита нусхасини топган. Лекин «Сабъату абҳур» луғати ҳақиқатда Навоийники эканини тасдиқлаш учун жиддий тадқиқот ишлари олиб борилиши зарур.

Алишер Навоий асарларининг XV асрдан XX аср бошларигача бўлган давр ичида кўчирилган қўлёзмалари бизга етиб келган. Лекин улар турли савиядаги котиблар томонидан кўчирилгани учун баъзи нусхалар айрим хатолардан холи эмас. Текстолог — олимлар Навоий қўлёзмаларини ҳар томонлама илмий асосда ўрганиб чиқиб, уларнинг энг қадимий ва нодир нусхаларига суяниб иш олиб бормоқдалар.

Улуғ устоз Навоий яратган адабий меросининг ҳақиқий нусхаларини тиклаш учун шоир асарларининг совет ва жаҳон фондларидаги барча қўлёзмалари билан танишиш, уларнинг энг қадимий ва мўътабар нусхаларини бир ерга тўплаш муҳим илмий аҳамиятга эга вазифалардан биридир. Шу мақсадда Ўзбекистон Фанлар академиясининг Навоий номли адабиёт музейида тузилаётган «Ўзбек адабиёти қўлёзма мероси» каталогининг махсус бир томи Навоий қўлёзма меросига бағишланади. Бу махсус филологик каталогда Совет Иттифоқининг барча кутубхоналари ва хорижий кутубхоналардаги Навоий қўлёзма асарлари мукаммал ҳисобга олинади ва илмий монографик тавсифи берилади. Чет эл кутубхоналарида мавжуд бўлган Навоий қўлёзмалари ҳақидаги маълумотлар ўша мамлакатларда нашр қилинган каталоглардан олинади ва фотонусхаларидан фойдаланилади. «Ўзбек адабиёти қўлёзма мероси» каталогининг Навоийга бағишланган томи шоир ижодини ҳар томонлама ўрганишда хизмат қилувчи асосий манбаларнинг мажмуасидан иборат бўлади.

Совет Иттифоқининг барча қўлёзма фондларида Навоий асарлари жуда эҳтиётлик билан сақланмоқда. Асрлар оша бизга етиб келган бу тафаккур хазиналаридан барча халқлар баҳраманд бўладилар.

Ҳамид СУЛАЙМОН,
филология фанлари доктори, профессор.

Муҳаммад[illegible] ҲАКИМОВ,
филология фанлари кандидати.

АНДИЗ

Бизнинг флорамизда андизларнинг 9 тури мавжуд. Улардан энг аҳамиятлиси қора андиз ва сариқ андиз ҳисобланади. Улар Узбекистоннинг барча областларидаги тоғлик районларда соз тупроқли, сернам ва буталар орасидаги жойларда ўсади, баландлиги 179 сантиметр.

Андиздан фақат Урта Осиё халқларигина эмас, балки европаликлар ҳам жуда қадим замонлардан буён турли мақсадлар учун фойдаланиб келганлар.

Урта асрда шарбатдан халқ тиббиётида андиздан тайёрланган «муқаддас Павло ичимлиги» — шарбати билан ошқозон, кўкрак, бош оғриқ каби касалликларни даволаганлар.

Машҳур олим Абу Али ибн Сино ўсимликнинг илдиз ва баргларидан олинган дори билан радикулит, бўғин оғриқлари ва эт узилиш дардларини даволаган.

Халқ медицинасида ҳозирги пайтда андиз илдизидан тайёрланган порошок ва шарбатлардан балғам кўчирувчи, ҳароратни пасайтирувчи, кичима, гемаррое, сил касалликларини ва гижжа ҳайдовчи дори сифатида фойдаланилмоқда. Баргидан эса яраларни даволашда фойдаланилади.

Илмий медицинада унинг илдизидан тайёрланган препаратни ошқозон ва йўғон ичак жароҳатларини даволашда фойдаланиб келинмоқда. Усимлик таркибидаги геленин моддаси сил бациллини тарқатишига йўл қўймайди. Ғазмолларни бўяшда ҳам ишлатилади.

Бу ўсимликнинг бундай шифобахш ва фойдали бўлишининг сабаби унинг таркибида органик моддалар, минерал тузлар, витамин С ҳамда эфир мойлари кўплигидир. Андиз илдизи ва илдизпояларининг таркибида 3 процент эфир мойи, 44 процент инулин, 6 процент ошловчи модда ҳамда оз миқдорда алкалоид ва сапонин моддалари бор. Баргларида алантопикрин деб аталувчи аччиқ модда учрайди.

К. ҲОЖИМАТОВ,
биология фанлари кандидати.

ЧОРВАДАН КАТТА ДАРОМАД

Чорвачилик районимиз қишлоқ хўжалигининг асосий тармоқларидан ҳисобланади. Моллар сони қанчалик кўпайса, унинг маҳсулдорлиги нечоғли ошса, даромадимиз шунчалик ортади, бойлигимизга бойлик қўшилади. Колхоз ва совхозларимизнинг чорвадорлари буни жуда яхши тушунишади. Шунинг учун ҳам улар партия ва ҳукуматнинг чорвадорлар ҳақида тинмай қилаётган ғамхўрлигидан бениҳоя руҳланган ҳолда астойдил меҳнат қилиб, чорвачиликни юксалтиришда, гўшт, сут, жун, қоракўл тери етиштиришни кўпайтиришда йилдан-йилга яхши натижаларга эришмоқдалар.

Районимиз чорвадорлари ўтган йили айниқса катта ютуқларни қўлга киритдилар. Юбилей йилида қорамоллар сонини кўпайтириш плани 103 процент, совлиқлар сонини кўпайтириш плани 102 процент, отлар сонини кўпайтириш плани 107 процент, туялар сонини кўпайтириш плани 102 процент адо этилди. Ҳар юз бош сигирдан 90 тадан бузоқ, ҳар юз бош совлиқдан 105 тадан қўзи олинди. Биялардан мўлжалдагидан ортиқ той, урғочи туялардан кўзда тутилганидан анча кўп бўта олинишига эришилди. Фермаларимизнинг ходимлари бунга ҳар бир бош молни кўз қорачиғидек асраш, меҳр билан парвариш қилиш, тўйдириб боқиш туфайли муваффақ бўлишди. Ветеринария врачлари ва зоотехниклар чорва моллар аҳволидан тез-тез хабар олиб туришди. Молларнинг турли касалликларга чалинмаслиги учун профилактик тадбирларни ўз вақтида амалга ошириб боришди.

Илгарилари чорвачиликдан каттагина зарар кўриб келинган бўлса, эндиликда у рентабелли соҳа бўлиб қолди. Районимиз бўйича 1966 йилда чорвачиликдан 2 миллион 548 минг сўм, 1967 йилда эса 2 миллион 864 минг сўм даромад қилинди. Даромаднинг асосий қисми давлатга сотилган чорвачилик маҳсулотлари ҳисобига бўлди. Бултур она-Ватанга пландагидан анча кўп семиз гўшт, серёғ сут, юқори сифатли қоракўл тери, етказиб берилди. Ҳар бош сигирдан ўртача 1170 килограммдан сут соғиб олинди. Гўштга топшириладиган моллар бўрдоқига боқилганлиги натижасида уларнинг тирик вазни мўлжалдагидан анча ошди. Масалан, Димитров номли колхозда гўштга топширилган ҳар бир қорамолнинг оғирлиги 307 килограммни, Ильич номли колхозда 294 килограммни ташкил этди.

Чорвадорларимизнинг бу йилги мажбурияти ҳар йилдагидан ҳам улкан. Беш йилликнинг учинчи йилида ўтган йилдагидан анча кўп чорвачилик маҳсулотлари етиштирилиши, давлатга 1550 тонна гўшт, 2900 тонна сут, 1 миллион 775 минг дона тухум, 270 тонна жун, 32 минг 200 дона қоракўл тери сотилиши, ҳар бир сигирдан соғиб олинадиган сут камида 1200 килограммга етказилиши, ҳар юз совлиқдан 110 тадан қўзи олинишига эришилиши керак. Районимиз чорвадорлари фермаларда ишни Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг IV пленуми қарорлари асосида ташкил этиш йўли билан бу мажбуриятнинг бекаму-кўст бажарилишига муваффақ бўлмоқдалар. Районимизда давлатга гўшт топшириш ярим йиллик плани муддатидан 2 ой илгари бажарилди. Она-Ватанга ўтган йил шу вақтдагига қараганда анча кўп сут, тухум, жун, қоракўл тери етказиб берилди.

Озуқа базасини мустаҳкамламасдан туриб, чорвачиликни ривожлантириб ва унинг маҳсулдорлигини ошириб бўлмайди, гўшт, сут, жун, қоракўл тери ҳамда тухумнинг кўп етиштирилишига эришишни тасаввур қилиш қийин. Шунга кўра, районимиз колхоз ва совхозларида чорва моллар учун етарли миқдорда тўйимли озуқа етиштиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Бу йил районда 1100 гектар майдонга беда экилиб, бедапоялар 1850 гектарга етказилди. Янги бедапоянинг ҳар гектаридан 28-30 центнердан, эски бедапоянинг ҳар гектаридан 80-85 центнердан пичан ўриб олиш мўлжаллаб иш қилиняпти. 750 гектар ердаги эски бедапоядан дастлабки ўримларда мўлжалдагидан бирмунча кўп пичан йиғиштириб олиниб, ғарам қилинди. Янги бедапоялардан ҳам кўзда тутилганидан кўпроқ пичан ўриб олиш мўлжалланяпти.

Қишда молларга едириш учун етарли миқдорда дағал хашак жамғариш, ҳар йилдагидан кўпроқ силос бостириш масаласи ҳам районимиз хўжаликларидаги барча чорвадорларнинг диққат марказида турибди. Баҳорда катта-катта майдонга экилган маккажўхори меҳр билан парвариш қилиняпти. Ҳар гектар ердан кам деганда 300 центнердан кўк поя йиғиштириб олиш ва ҳаммаси бўлиб 26 минг тонна силос бостириш планлаштирилган. Маккажўхорининг ҳозирги аҳволи эса гектаридан ундан ортиқ ҳосил олиш ва кўзлангандан кўпроқ силос бостириш мумкинлигини кўрсатмоқда. Ана шунга эришиш учун зарур чоралар кўриляпти. Районимиздаги колхоз ва совхозларда дағал хашак ўриш, йиғиш ҳамда ғарамлаш ишлари ҳам қизғин боряпти. Бу йил камида 27 минг тонна дағал хашак тайёрлаш кўзда тутилган. Бунинг учун етарли даражада ишчи кучлари ва транспорт воситалари ҳамда техника ажратилди. Хашак тайёрлаш учун махсус бригадалар ташкил этилди. Ўт ўрувчи, ташувчи ва хашакни ғарам қилувчиларнинг унумли ишлашлари учун ҳамма шароит яратиб берилган.

Фермалардаги оғир қўл меҳнатини енгиллаштириш борасида ҳам катта ишлар амалга оширилмоқда. Отхона, молхона ва қўралар асосан машиналар билан тозаланмоқда. Хашак машиналарда майдаланмоқда. Молларга озуқани ташиб бериш, сигирларни суғориш ишлари бу йил кўпроқ машиналар зиммасига юклатилади. Бунинг учун қизғин тайёргарлик кўриляпти. Чорвачилик бинолари кўпайтирилади ва эскилари машиналарнинг бехалақит ишлашига мослаб кенгайтирилади. Техника кўплаб сотиб олинади. Ильич номли колхоз чорвадорларининг фермалардаги ишларни механизациялаш соҳасидаги тажрибаси кенг оммалаштирилади.

Моллар наслини яхшилаш чорвачиликни ривожлантиришда, айниқса унинг маҳсулдорлигини оширишда биринчи даражали аҳамиятга эгадир. Шу мақсадда колхоз ва совхозларимизда катта тадбирлар амалга ошириляпти. Ўтган йили Болтиқбўйи республикаларидан 1100 бош ғунажин ва буқа келтирилиб, зотли буқалар жайдари сигирларга урчитилган, наслли ғунажинлар маҳаллий буқалар билан чатиштирилган эди. Улардан насли анча яхшиланган бузоқлар олинди. Бу йил зотли моллар кўплаб келтирилади. Ҳамма чорвачилик фермаларида урчитиш пункти ташкил этилади. Бунинг учун махсус биноларга эга бўлинади ва чорвачилик биноларини зарур асбоб-ускуналар билан тўла жиҳозлантирилади.

Бизда чорвачилик фермаларининг мудирларини ва ходимларини, отарларнинг бош чўпонларини ва ёрдамчиларини эгасизлантиришга мутлақо йўл қўйилмайди. Улар асоссиз равишда ҳадеб алмаштирилаверилмайди. Чорвачиликка бириктирилган колхозчиларни ва совхозларнинг ишчиларини ўз вазифасида доим сақлашга ҳаракат қилинади. Бу эса уларнинг масъулиятни чуқур ҳис қилиб ишлашларида, ўз вазифаларини пухта эгаллаб олишларида, бинобарин, чорвачиликни ривожлантиришда катта роль ўйнамоқда.

Район партия ва совет ташкилотлари, қишлоқ хўжалик бошқармаси, колхозларнинг правлениелари, совхозларнинг дирекциялари бундан кейин ҳам шундай қилишади. Чорвачиликни ривожлантириш ва маҳсулдорлигини ошириш учун ҳамма чора-тадбирларни кўраверади.

А. ЮСУПОВ,
Қорақалпоғистон АССР, Тўрткўл район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи.

АНОР

ЛАВҲА

Қачон қарасангиз, унинг чеҳрасидан табассум аримайди. Ҳузурига келганларни илиқ саломи, ширин каломи билан кутиб олади. Харидорни мамнун қилса, азиз меҳмон кўнглини хушнуд этган мезбондек ҳис қилади ўзини.

Дўкончига шогирд тушганида ўн беш ёшда эди. «Киройи кооперативчи Анордек бўлса...» дейишарди одамлар. Севган касбида ўттиз йил ишлади. Ҳеч кимни ранжитмади, қўлидан келса дилларни шод этди, кишиларга яхшилик қилди. Одамлардан эшитган «раҳмат» сўзлари ҳисоблаб борилса, неча мингларга етади.

Анор Бекмонова — халқ хизматига енг шимарган, софдил ва ҳалол ишлаб, ҳурмат ва обрў қозонган кооператорларнинг бири. Нияти пок, ахлоқи пок. Ширинсухан. У мудир бўлган магазинда планлар доим тўлади. Магазин озода, моллар саранжом-саришта. Касбга меҳр, одоб-икром бор бу ерда. Шу меҳр, хушфеъллик одамларни ўз ҳузурига оҳанграбодек тортиб туради.

Қуйида Анор опамнинг олижаноб фазилатларидан уч лавҳа сўзлаб берай.

«АРАВАКАШ»

— Келиб-келиб сенга аравакаш бўлдимми, — дерди баъзан Анорга эри Тўра ака.

Колхозчи Тўра ака чарчаб даладан қайтганида Анор унинг оромини бузади:

— Қани, дадаси, аравани магазин томонга қайданг. У-бу нарса ортиб, далада савдо қилмасам, план чатоқроқ. Кишилар орасига чиқиб хизмат кўрсатсак, далада ишлаётганлар учун ҳам қулай.

Тўра ака бу тартибга бора-бора кўникиб кетди. Баъзан райондаги омбордан аравада товар келтиради, баъзан хотинининг илтимосига кўра, далага ҳар хил истеъмол молларини элтиб беради. Хуллас, бўш вақтида хотинининг ёрдамчисига айланади. Шу боисдан Анор колхоздан транспорт сўраб овора бўлмайди. Зарур молларни магазинга, далага келтиради. Харидорларни маҳтал қилмай, ҳожатини чиқарганини айтинг.

УЗР

Раҳима хола уйида неварасини эркалаб ўтирарди. Кутилмаганда Анор келиб қолди. Салом-аликдан сўнг бирпас сўзлашиб ўтирдилар.

— Холажон, буни қарангки, кишш баъзан адашаркан, сизга қайтимни кам берибман, мана буни олиб қўйинг.

— Бай, бай, Анорхон, ў[illegible] йин учун овора бўлиб кели[illegible] Ўтиринг, паловни дамлаб қў[illegible] — деди Раҳима хола.

— Унақа деманг, хола. Бир йинга хиёнат қилиш ҳам жино[illegible] Бизга янглишиш, ҳисобда адаш[illegible] мумкин эмас. Узр айтгани ке[illegible] дим.

Бу хато Анор учун сабоқ бўлди. Харидорлар ҳаққига хиёнат қилмаслик учун у пухта ҳисоб-китоб билан иш кўради.

БОЛ

Машариф ота магазинга келди:

— Қизим, бол харид қилмоқчи эдим.

— Ҳозирча узр, отахон. Эрта[illegible] индин бол ҳам бўлади, ўзим си[illegible] га хабар қиламан, — деди [illegible]

Машариф ота худди қож[illegible] битган одамдек мамнун бўлди. [illegible] газин мудирининг тилидан [illegible] томгани учун бўлса керак. [illegible] магазиндан бол егандек хур[illegible] бўлиб чиқди.

Гурлан районининг «Пра[illegible] колхозидаги магаз[illegible] Бекмонова харидорларга [illegible] дай софдил, ҳалол хизм[illegible] таётир.

Ф. ЗО[illegible]
«Совет Ўзбекистони» [illegible]

УЛУҒ ВАТАН УРУШИ ҚАҲРАМОНЛАРИ ИЗИДАН

ОРДЕН ЭГАСИНИ ТОПДИ

1943 йил июнь ойида қўшинларимиз қисмлари Курск ярим халқасида турарди. Тиш-тирноғигача қуролланган душман ўзининг бутун кучини тўплаб Курскни, сўнгра Орёл ва Воронежни босиб олишга жон-жаҳди билан ҳаракат қилмоқда эди.

...82 миллиметрли миномёт батальонининг взвод командири тошкентлик лейтенант Нуъмонжон Мақсудхўжаев ва унинг қўл остидаги жангчилар бир неча кундан буён куннитунга улаб мижжа қоқишмаяпти. Улар ўз марраларида ҳар соат, ҳар дақиқа сергак туришибди. Тонг отишига яқин душман шиддат билан ҳужумга ўтиб, бизнинг қўшинларимиз турган жойга артиллерия ўтини ёғдира бошлади. Шу билан кетма-кет «тигр» танкларини ҳам ишга солди. Взвод командири бундай қараса, фронтнинг олдинги линиясида икки «Тигр» орқароқда эса кўплаб душман танклари бизнинг марраларимиз томон ўрмалаб келмоқда.

Ҳамиша сергак ва ҳушёр командир бошлиқ жангчилар душманнинг бу ҳаракатини жуда сезгирлик билан пистирмада кузатиб туришди. Яқин келиб қолган ҳалиги икки «тигр»дан разведка мақсадида бўлса керак икки немис офицери озод кўтарилиб, бизнинг олдинги маррамизни кузата бошлади. Ана шунда лейтенант Н. Мақсудхўжаев билан солдат В Самойлов танк устида кўринган ҳар икки немис офицерини ҳам бир йўла нишонга олиб отишди. Орадан сал вақт ўтар-ўтмас бизнинг ҳаво лочинларимиз осмонга кўтарилиб, ердан берилган аниқ командага мувофиқ душман танклари устига устма-уст ўқ ёғдира бошлади. Мана шу жангда душманнинг ҳийла-найрангини фош этиш ва унга ўз вақтида тегишли зарба беришда лейтенант Нуъмонхўжа Мақсудхўжаев командирлик қилган 82 миллиметрли миномёт батальонининг жангчилари мардлик ва қаҳрамонлик намуналарини кўрсатдилар. Жангчиларнинг шижоати билан фашист босқинчиларининг Курск ярим халқаси районида бизнинг маррамизга қилган ҳужуми қайтарилди. Бу жангда душман неча юзлаб танк, пулемёт, миномёт ва бошқа қурол-яроғларидан, солдат, офицерларидан ажралди. Душман ҳужумини қайтариш ва унга зарба беришда кўрсатган шижоати учун взвод командири лейтенант Нуъмонхўжа Мақсудхўжаев «Қизил Юлдуз» ордени билан мукофотланди.

Шундан кейин батальоннинг қасоскор жангчилари душманни тўхтовсиз қува бориб, Белоруссиядаги йирик темир йўл тармоғи — Калинковичини ишғол қилишда ҳам зўр жасорат кўрсатдилар. Бу ердаги жангларда душман устидан қозонилган ғалаба муносабати билан лейтенант Нуъмонхўжа Мақсудхўжаев хизмат қилаётган 351-гвардиячи дивизияга Суворов орденли Калинковичи номли гвардиячи дивизия номи берилди. Батальон жангчилари Бобруйск, Минск ҳамда Люблин шаҳарларини ҳам немис босқинчилардан озод қилишда фаол қатнашдилар.

Уддабурон командир Н. Мақсудхўжаев Шарқий Пруссия тупроғида бўлаётган қаттиқ жангларнинг бирида немис-фашист галаларига катта талофат етказди, ўзи эса оғир ярадор бўлиб ўнг оёғидан ажралди. Шундан кейин у узоқ вақт госпиталда ётиб, Тошкентга қайтиб келди.

Кейинчалик маълум бўлишича, у Шарқий Пруссиядаги жангларда кўрсатган мардлиги учун СССР Олий Совети Президиумининг Фармонига мувофиқ 1944 йилда биринчи даражали «Ватан уруши» ордени билан мукофотланган экан. Ўша вақтда узоқ вақт госпиталда ётиб даволанган Н. Мақсудхўжаев ана шу юксак мукофотга сазовор бўлганлигини билмаган эди. Ниҳоят орадан 22 йил ўтгандан кейин мукофот ўз эгасини топди. Мукофотни Киров район ҳарбий комиссари, Совет Иттифоқи Қаҳрамони М. Задорожний тантанали суратда унга топширди.

Собиқ жангчининг кўксини иккита «Қизил юлдуз» ва битта биринчи даражали «Ватан уруши» ордени, бир неча медаллар безаб турибди. Ҳозир уч жанговар орден кавалери старший лейтенант Нуъмонхўжа Мақсудхўжаев Тошкент шаҳар, Ҳамза райпишчеторгига қарашли 9-магазиннинг мудири бўлиб хизмат қилмоқда. Савдо обороти планларини мунтазам бажариб келаётганлиги ва аҳолига намунали савдо хизмати кўрсатишдаги ибратли ишлари, харидорлар билан хушмуомалалиги туфайли савдо ташкилотларининг фаҳрий ёрлиқларига сазовор бўлган.

С. ҲИДОЯТОВ,
«Совет Ўзбекистони» штатсиз мухбири.

ПЛАНЕТАМИЗДА

ҲИНДИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ЗОКИР ҲУСАЙННИНГ ЎЗБЕКИСТОНГА КЕЛИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

ДЎСТЛИГИМИЗ АБАДИЙ

Совет ва ҳинд халқлари традицион дўстлик орқали бир-бири билан боғлангандирлар. Совет—Ҳинд дўстлиги Ҳиндистоннинг сиёсий мустақиллигини қўлга киритишидан олдин бошланган эди. Ҳинд халқи 1947 йили инглизларнинг ҳукмронлигидан қутилиб, мустақилликка эришгандан кейин бу дўстлик янада кучая ва мустаҳкамлана бошлади.

1953 йил декабрь ойида Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси ўртасида биринчи савдо битими имзоланди. Бу битим ёш мустақил республика саноати ва қишлоқ хўжалигидаги қийинчиликларни бартараф этиш соҳасида самарали ёрдам берди. Кейинчалик совет мутахассислари Ҳиндистон тупроғида нефть ва нодир металларни қидириб топишда ҳинд ҳамкасбларига ёрдам бердилар.

Совет—Ҳиндистон дўстлигининг янада мустаҳкамланишида Совет Иттифоқи ёрдами билан Бхилаида қад кўтарган металлургия комбинати қурилиши муҳим воқеа бўлди. Ҳозир бу комбинат маҳсулотлари Осиё ва Африкадаги қатор мамлакатларга чиқарилмоқда. Совет Иттифоқи ёрдами билан Бокаро шаҳрида қурилаётган металлургия корхонаси эса аввалига йилига 1 миллион тоннадан пўлат етказиб берса, кейинчалик комбинат бутунлай ишга тушгандан кейин 2 миллион тоннадан пўлат етказиб берадиган бўлади.

Булардан ташқари Совет Иттифоқи ёрдами билан Ҳиндистонда 32 та саноат корхонаси ва бошқа объектлар қурилмоқда.

Ҳиндистон ва Совет Иттифоқи ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик йил сайин ривожланмоқда. Бунда Ўзбекистон ССРнинг ҳам салмоқли ҳиссаси бор. Республикамизнинг 130 дан ортиқ корхонаси Ҳиндистон буюртмаларини бажармоқда.

Совет ва ҳинд халқлари ўртасидаги дўстлик алоқаларининг янги бир тури — тез-тез ўзаро делегациялар алмашиб туриш, маданият ҳафталиклари одат тусига кириб қолди. Ўтган йили Тошкентда ўтказилган ҳинд санъати декадаси ва кейинчалик Ҳиндистонда ўтказилган ўзбек санъати декадаси фикримизнинг далилидир. Республикамиз пойтахти Тошкент шаҳри билан Ҳиндистоннинг Патиала шаҳри ўртасидаги дўстлик алоқалари ҳам йил сайин мустаҳкамланмоқда.

Ҳинд халқи ўз ҳукуматининг блокларга қўшилмаслик, мустамлакачиликка қарши кураш сиёсатини ўтказиб келаётганлиги туфайли халқ хўжалигининг барча соҳаларида сезиларли ютуқларни қўлга киритди.

Ҳиндистон ҳукумати ташқи сиёсат соҳасида бетарафликни танлаб олганлиги, ички сиёсат соҳасида тараққиёт йўлидан бораётганлиги сабабли унинг жаҳон жамоатчилиги ўртасида обрўси тобора ўсиб бормоқда. Кейинги йилларда Совет ва ҳинд раҳбарлари тез-тез учрашадиган бўлиб қолдилар. Бу ҳам Ҳиндистон ҳукуматининг ташқи сиёсат соҳасида оқилона йўлдан бораётганлигининг, Совет ҳукумати ўтказиб келаётган ташқи сиёсатни тўла-тўкис маъқуллаётганининг натижасидир.

Ўтган йили Улуғ Октябрь социалистик революцияси 50 йиллиги тантаналарида қатнашиш учун Ҳиндистон бош министри Индира Ганди мамлакатимизга ташриф буюрган эди. Шу йилнинг бошларида эса Совет ҳукуматининг бошлиғи СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин икки марта Ҳиндистонда меҳмон бўлди. Яқиндагина ҳинд парламенти аъзолари Совет Иттифоқи бўйлаб сафар қилишган эди. Мана, қарийб бир ҳафтаки, Ҳиндистон президенти доктор Зокир Ҳусайн мамлакатимизнинг турли республика ва шаҳарларини айланиб юрибди. Ломоносов номидаги Москва Давлат университетининг Илмий Совети Ҳиндистон президенти Зокир Ҳусайнни университетнинг фахрий доктори қилиб сайлади.

Хуллас, бугун Совет Ўзбекистонига ташриф буюраётган доктор Зокир Ҳусайн қадимдан дўст мамлакатнинг жуда катта сиёсий арбоби, олимдир. Унинг мамлакатимиз бўйлаб қилаётган сафари ҳам ҳар иккала мамлакат халқлари ўртасидаги дўстона алоқаларни янада мустаҳкамлаш учун ёрдам беради.

Германия Демократик Республикаси. 1950 йилда қурила бошлаган Бранденбург пўлат қуйиш заводи халқ ҳокимияти йилларида йирик корхонага айланди. Ҳозир завод дастлаб мўлжалланган миқдордан икки ярим баравардан кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқармоқда. Суратда: электрчи Хайнц Шукерт (чапда), инженер Армин Зидель, мастер Эрхард Линднер. 33 яшар инженер ҳозирги участка бошлиғи даражасига қурувчи ишчиликдан етишиб чиқди.

АДН—ТАСС фотоси.

Женева. Швейцариянинг йирик шаҳарлари Женева ва Лозаннанинг 2 мингга яқин аҳолиси курашаётган Жанубий Вьетнам халқи билан бирдамлик намойишига қатнашди. Транспарантларда «Геноцидга барҳам берилсин!», «Вьетнам—вьетнамликларники», «Агрессия тўхтатилсин, америкаликлар, Вьетнамдан жўнаб қолинглар!» деган сўзларни ўқиш мумкин эди.

Е. Коржев фотоси.
(ТАСС фотохроникаси).

ХИТОЙДАГИ ВОҚЕАЛАР

Темир йўл транспорти масалаларига бағишланиб, яқинда, Пекинда ўтказилган кенгашда Бош Министр Чжоу Энь-лай сўзлаган нутқнинг баъзи тафсилотлари маълум бўлиб қолди. Чет эл матбуотида босилиб чиққан маълумотларга қараганда, Чжоу Энь-лай, жумладан, учта темир йўл узелидаги — Лючжоудаги (ғарби-жанубда), Чэньчжоудаги (марказий район) ва Шэньяндаги (шимолда) аҳволдан безовта бўлаётганлигини айтган. У жойларда Пекиннинг фармойишлари бажарилмаётганлиги, ўзаро кураш тўхтамаётганлиги, қуролли тўқнашувлар давом этаётганлиги тўғрисида шикоят қилган. Бош Министр, бу ҳол темир йўл қатновини издан чиқараётир, деган.

«Юньнань жибао» газетасининг ёзишига қараганда, «маданий революция» ишлари билан шуғулланувчи группа» «Юньнандаги хунвэйбинларнинг бир-бирига душман бўлган икки ташкилотини яраштириш мақсадида уларнинг ишига аралашмоқда. Маочиларнинг шу вилоятда «янги ҳокимият» тузиш учун олиб бораётган кураши қаттиқ қаршиликка дуч келаётганга ўхшайди. Чет эл мухбирлари шу вилоятнинг шаҳри бўлган Куньмин аҳолиси орасида ҳам ғалаёнлар бўлаётганлигини хабар қилмоқдалар.

Маочилар шу вилоятда ўзларининг «революцион комитетлари»ни тузиш учун бошлаган кампанияларини Хитой Коммунистик партияси Юньнань вилоят комитетининг собиқ биринчи секретари Янь Хун-яньни Лю Шао-ци агенти, деб «фош қилиш» шиори остида олиб бормоқдалар. Хитой Компартияси вилоят комитетининг биринчи секретари вазифасини бажарувчи Чжао Цзянь-минни, Куньмин ҳарбий округининг сиёсий комиссари Ли Чэнь-фанни ҳамда маҳаллий партия, давлат ва ҳарбий арбоблардан бўлган бошқа кўп кишиларни ҳам «душманлар» ва «агентлар» қаторига қўшиб қуймоқдалар. Пекиндаги газеталар «Мао идеяларининг пропагандистлари»дан иборат катта-катта отрядлар қишлоқ районларига юборилаётганлиги тўғрисидаги хабарларни тез-тез эълон қилиб турибди.

Маочиларнинг деҳқонларга ўтказаётган тазйиқи норозилик туғилишига сабаб бўлмоқда. Бу норозилик гоҳо очиқдан-очиқ қаршилик ҳаракатига айланиб кетмоқда. Буни вилоятлардаги газеталарда босилаётган хабарлар кўрсатиб турибди.

Чунончи, яқинда «Хэнань жибао» газетаси деҳқонларнинг уезд маркази Наньюэга қилган ҳужумини қуйидагича тасвирлади:

Деҳқонлар шаҳарга кирадиган ва шаҳардан чиқадиган йўлларнинг ҳаммасини босиб олдилар, корхоналар ва магазинларни ишғол қилиб, ишни тўхтатиб қўйдилар. Бир қанча жойларда улар миналар кўмиб қўйдилар. Деҳқонлар «биз мудофаа қилаётган районга кирган киши тирик чиқмайди», деб ҳамма йўлларда пистирмалар қуриб ўрнашиб олдилар. Машиналарни тинтув қилдилар ва ўтаётган одамларнинг ҳужжатларини текшириб турдилар»

«Маданий революция» Хитойнинг қишлоқ хўжалигига катта зарар етказди, мамлакатда озиқ-овқат қийинчилигини кўпайтириб юборди. Деҳқонларнинг моддий аҳволи ёмонлашди. Саноат ва транспорт ишлари издан чиққанлиги сабабли, далаларга илгаригига қараганда анча кам ўғит солинмоқда. Кейинги икки йил ичида янги ирригация иншоотлари ва сунъий ўғитлар ишлаб чиқарадиган корхоналар қуриш тўхтаб қолди. Мавжуд тўғонлар ва каналлар бир неча йилдан бери ремонт қилингани йўқ. Бу ҳол сув тошқинларига қарши курашни жуда мураккаблаштирмоқда. (ТАСС)

Чет элларда фан ва техника

ЯНГИ КОНДИЦИОНЕРЛАР

Яқинда Америка Қўшма Штатларида уйларда ишлатиладиган кондиционерлар ишлаб чиқарилди. Икки босқичли электрофильтр билан жиҳозланган кондиционерлар ҳавони 99 процентгача тозалайди. Фильтрлар бактерия ва микробларни ҳам ушлаб қолади. Хоналарнинг ҳавосини тозалаб, бир хил даражада ушлаб турувчи кондиционерлар, айниқса, жанубий мамлакатларга жуда мосдир.

ҚУЁШ НУРИДА ИШЛОВЧИ ПЕРЕДАТЧИК

Кингстаун (Ямайка) яқинида қуёш энергиясидан манба сифатида фойдаланувчи жаҳонда биринчи телевизион передатчик ишга туширилди.

Махсус қўйилган трансформатор қуёш энергиясини электр энергиясига айлантиради. Қуёш нуридан амалий мақсадларда фойдаланиш халқ хўжалигига катта фойда келтиради.

НОН — ОЗДИРАДИ

Англияда семиз кишиларни оздирувчи махсус нон тайёрлана бошланди. Ловиянинг бир туридан олинган ундан ясалган нон 10 процентга яқин қанд моддалари ушлайди. Нонда протеин кўплиги сабабли очлик сезилмайди. Икки ҳафта нон еган киши 3-4 кило граммга озиши тажрибада исботланди. Нон холодильникда анча вақтгача сақланиши мумкин.

Ш. ҒУЛОМОВ,
Қ. АҲМЕРОВ,
Инженерлар.

АНГЛИЯ АСОРАТЛИ ҚАРЗ ИСКАНЖАСИДА

(ХАЛҚАРО ТЕМАДА)

Англия халқаро валюта банкидан жуда кўп миқдорда — 1 миллиард 400 миллион доллар қарз олган пайтдан буён ярим йил ўтмасданоқ, Вильсон ҳукумати молиявий ёрдам сўраб чет элларга мурожаат қилишга яна мажбур бўлди. Ғарбий Европа мамлакатлари марказий банкларининг бошқарувчилари Базилда ўтказилган кенгашда шундай ёрдам берилмаса, инглиз фунт стерлинги яна девальвацияга дучор бўлиш хавфи остида қолади, деган [illegible]саға келишди.

Англияга қарз берувчи чет мамлакатлар ўз шеригига шошилинч ёрдам [illegible]рсатишга инсоний туйғулар билан [illegible]ш кўрмаганликларини айтиб ўтиш керак. Ғарб дунёсидаги валюта системасининг умумий танглиги замирида ётган янада чуқурроқ сабаблар уларни шундай қилишга мажбур этди. Англияда чиқадиган «Обсервер» газетаси қуйидагиларни ёзди: «Фунт стерлингнинг курси ҳозир жуда ҳам пасайиб кетган тақдирда Француз франки ҳам шубҳасиз, шундай аҳволга тушиб қолган бўлур эди. Бу ҳол Француз франкининг курси тушиб кетса, Европа мамлакатлари ҳукуматлари олдида доллар ўз кучини узоқ вақт сақлаб қололадими, деган масалани кўндаланг қилиб қўяди».

Англия ҳукумати янгидан олинадиган қарзлар фунт стерлинг 20 йил мобайнида ниҳоят биринчи марта мустаҳкам заминга эга бўлишини таъминлайди, деб даъво қилади. Аммо расмий [illegible]шиларнинг умидворлик билан олдиндан айтиб қўяётган шу фикрлари экономистларни жиддий ташвишга солмоқда. Гап шундаки, 2.000 миллион доллар миқдорида олинадиган янги қарзлар ҳозирги вақтда бошқа мамлакатлардан бўлган қарзларнинг атиги 30 процентини қоплаш учун етарлидир, бир неча йилдан кейин Англия хазинаси ўз қарзларини процент билан ҳам тўлашга мажбур бўлади. Шундай қилиб, асоратли қарз исканжаси Англияни тобора қаттиқ буғиб ташлайди. Мамлакатнинг ташқи савдо балансини келгусида яхшилаш учун ҳеч қандай умид йўқ. Иқтисодий чоралар асосан, меҳнаткашлар оммаси ҳисобига шафқатсизлик билан амалга оширилаётганига қарамай, ҳукумат экспортдан олинадиган даромадларнинг лоақал чет эл молларни ва маҳсулотларини сотиб олиш учун қилинаётган харажатларга баравар бўлишига ҳам эриша олмаётир.

Шу билан бирга обзорчилар ташқи қарзларнинг ошиб бораётганлиги сиёсий жиҳатдан ҳам хатарли эканлигини таъкидламоқдалар.

Англия мамлакат экономикаси учун жуда машаққатли бўлган қуролланиш пойгаси туфайли ва Вашингтоннинг агрессив йўлига итоатгуйлик билан эргашиб бораётганлиги туфайли мана шундай жиддий қийинчиликларга дучор бўлмоқда.

К. БЕЛЯЕВ,
ТАСС.

Командирлар ва штабларнинг бирга ўтказилаётган ҳарбий машқи

Совет Иттифоқи, Польша Халқ Республикаси ва Германия Демократик Республикаси иттифоқчи флотларининг «Шимол ҳарбий-денгиз машқи районида» ўтказилаётган машқ-жанг ҳаракатлари давом этмоқда.

Ҳарбий машқда қатнашаётган кучларнинг ҳаракатлари юксак даражада активлик билан ўтмоқда, машқ қатнашчилари қўмондонлик топшириқларини бажаришда ҳар доим ижобий ташаббус кўрсатмоқдалар. Иттифоқчи флотларнинг штаблари ва кучлари бир-бирларини яхши тушуниб ва бир-бирларига яқиндан кўмаклашиб ҳаракат қилишни намойиш этмоқдалар. Иттифоқчи флотлар ҳарбий денгизчиларининг мустаҳкам жанговар дўстлиги ҳар кун яққол кўриниб турибди. Ҳарбий машқлар давом этмоқда.

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи республиканинг ҳамма районларида ҳаво бироз булутли бўлади, ёғингарчилик бўлмайди. Ҳарорат кечаси 14—19, кундузи 28—33 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво бироз булутли бўлиб ёғингарчилик бўлмайди. Кечаси 15—17, кундузи 30—32 даража иссиқ бўлади.

Редактор ўринбосари
Х. ЁДГОРОВ.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Ўзбек халқ куйлари, 9.30 — Балетлардан парчалар, 10.30 — Н. Акбаров Торли квартет, 11.15 — Институт ва лабораторияларда, 11.25 — Республикада хизмат кўрсатган артист А. Қодиров чалади, 12.15 — «Замондошларимиз» (русча), 13.30 — Поляк эстрада куйлари, 16.10 — «Шарқ назми» тароналари, 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 18.00 — «НОТ — қишлоқ хўжалигига» (русча, суҳбат), 18.10 — Совет композиторларининг фортепьяно пьесалари, 18.40 — Спорт, 19.20 — Концерт, 20.00 — «Ёшлик» программаси, 20.30 — Ёш композиторларнинг асарлари, 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат, 21.10 — Кечки концерт, 22.20 — Республика халқ артисти Ф. Раҳматова ижросида қўшиқлар, 22.40 — Ленин ҳақида ҳикоялар, 23.15 — Дам олиш концерти.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.55 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 19.00 — **Телеянгиликлар**, 19.15 — **Озиқ-овқат индустрияси**, 19.30 — **Жин** (бадиий фильм), 20.45 — **Кўрсатишлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.50 — **Телеянгиликлар**, 21.05 — **Турмуш ва маданият**, 21.45 — **Адабий меросимиз ойнаи жаҳонда**, 22.25 — **Инклар мамлакатида** (телефильм), 23.15 — **Танбур ва дутор тароналари.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Рус тилида: 18.00 — **Олий ўқув юртига кирувчилар учун математикадан машғулот**, 19.00 — **Физика.**

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — **Юлдуз тош** (телефильм), 20.20 — **Гусли, бандура, цимбали, чанг** (музикали эшиттириш), 21.00 — **СССР — ВЕНГРИЯ** («Дўстлик саҳифаси»).

Рус тилида: 21.15 — **Новосибирскдан гапирамиз** (илмий-оммабоп фильм), 21.35 — **Ленинград симфонияси** (бадиий фильм).

КИНО

Шаҳар барвақт уйғонади — «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Деразадаги қиз — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Сангам — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Ҳиндлар суянчиги — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

Сангам — НАВОИЙ номли, «ФЕСТИВАЛЬ».

Ҳиндлар суянчиги — ТЕЛЬМАН номли.

Шаҳар барвақт уйғонади — «ХИВА».

М. ГОРЬКИЙ НОМЛИ ФАРҒОНА ОБЛАСТЬ МУЗИКАЛИ ДРАМА ВА КОМЕДИЯ ТЕАТРИНИНГ

Тошкент шаҳрида ўтказиладиган

ГАСТРОЛЛАРИНИНГ

РЕПЕРТУАР ПЛАНИ

Муқимий номли театрнинг ёзги биносида

16,22 июль ГУЛ ВА НАВРУЗ
17 июль АЯЖОНЛАРИМ
18,21 июль ТУЛИН ОЙ
19 июль ИНСОФ
20,23 июль КОНЦЕРТ

Томошалар кеч соат 8 яримда бошланади.
Билетлар сотилмоқда.

Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамияти Марказий Комитети Наманган область Қизил Ярим ой жамияти комитетининг раиси

Носир Шарипович ШАРИПОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оиласига чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Ёзувчилар Союзи Правлениеси ҳамда СССР адабиёт фондининг Ўзбекистон бўлими ёзувчи Д. Файзийга онаси

Авазбиби ҚИЛИЧ ҚИЗИНИНГ

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
[illegible]ган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и [illegible]та Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР: ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26, Редактор — В36545, Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323. Масъул секретарь — В34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — В37283. Партия турмуши — В33469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — В31216, Халқаро ҳаёт — В37604. Коммунистик тарбия — В31455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34780. Совет қурилиши — В33258, Қишлоқ хўжалиги — В37604, Адабиёт ва санъат — В32036, В37221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В34451. Маҳаллий ахборот ва спорт — В32347. Оммавий ишлар ва хатлар — В38679, В33553, Иллюстрация — В34524, Стенографистка — В37343, Корректура — В37162, Эълонлар — В38142, Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30254, В30255, В30256, В30257, В30258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ: Андижон 48—85, Бухоро 31—41, Қарши 3—08, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

Б № — 164. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64683. Р. 16580.